

ΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
στον Άγιο Παύλο Βραζιλίας
ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Επιχειρηματικός Οδηγός για τη Βραζιλία

Οκτώβριος 2018

Συντάκτης: **Μάριος Μαθιουδάκης**
Γραμματέας Ο.Ε.Υ. Α΄
Διευθύνων Γραφείου Ο.Ε.Υ. Σάο Πάολο

Πίνακας περιεχομένων

1.	Η Βραζιλία με μια ματιά	1
2.	Ίδρυση και Λειτουργία Επιχείρησης	4
2.1.	Περιορισμοί στις ξένες επενδύσεις	4
2.2.	Τύπος Επιχείρησης.....	4
2.2.1.	Ανώνυμη Εταιρία	5
2.2.2.	Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης.....	5
2.2.3.	Υποκατάστημα ξένης εταιρίας.....	5
2.2.4.	Άλλες εταιρικές μορφές και τρόποι συνεργασίας.....	6
2.2.5.	Αρμόδιες Αρχές	6
2.3.	Επενδυτικά Κίνητρα	6
2.3.1.	Κίνητρα που συνδέονται με τον τόπο εγκατάστασης.....	7
2.3.2.	Κίνητρα για συγκεκριμένες βιομηχανίες	7
2.4.	Εγκατάσταση Επιχείρησης.....	7
2.4.1.	Επιλογή τόπου εγκατάστασης.....	7
2.4.2.	Πρακτικά θέματα εγκατάστασης	13
2.5.	Φορολογία	15
2.6.	Απασχόληση	16
2.6.1.	Προβλέψεις νομοθεσίας	16
2.6.2.	Απασχόληση αλλοδαπού προσωπικού – θεωρήσεις εισόδου.....	17
2.6.3.	Άλλα πρακτικά ζητήματα.....	18
2.7.	Προστασία Δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας.....	18
2.7.1.	Εμπορικά σήματα.....	19
2.7.2.	Γεωγραφικές ενδείξεις.....	19
2.7.3.	Λοιπές περιπτώσεις ΔΔΙ	20
2.8.	Καταχώριση Domain Name.....	20
2.9.	Προβλήματα που Συναντούν οι Ξένοι Επενδυτές	20
3.	Επένδυση στο χρηματιστήριο	22
4.	Εμπόριο με τη Βραζιλία	23
4.1.	Εξαγωγές στη Βραζιλία.....	23
4.1.1.	Περιορισμοί και διατυπώσεις.....	23
4.1.2.	Οικονομική διαστρωμάτωση νοικοκυριών και κατανάλωση	25
4.1.3.	Γενικά θέματα προσέγγισης της αγοράς και προώθησης	26
4.1.4.	Προβλήματα που συναντούν οι εξαγωγείς	29
4.2.	Εισαγωγές από τη Βραζιλία	29
4.2.1.	Πηγές πληροφόρησης.....	29
4.2.2.	Διαχείριση κινδύνου.....	29
5.	Κρατικές Προμήθειες	31
5.1.	Βασική νομοθεσία	31
5.1.1.	Καθεστώς προτιμήσεων.....	31
5.2.	Πηγές ενημέρωσης.....	32
6.	Χρήσιμες Διευθύνσεις.....	35
6.1.	Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων στη Βραζιλία	35
6.2.	Latin America IPR SME Helpdesk	35
6.3.	Πύλη ELAN Biz	35
6.4.	Δίκτυο ELAN	36
6.5.	Επιμελητήρια.....	36

6.6.	Πύλη Invest & Export Brazil.....	36
7.	Παράρτημα	37
7.1.	Επενδυτικά Κίνητρα	37
7.2.	Ενδεικτικός Κατάλογος Δικηγορικών Γραφείων.....	40
7.3.	Ενδεικτικός κατάλογος Συμβούλων Επιχειρήσεων / Λογιστικών Γραφείων	41
7.4.	Φορείς Πιστοποίησης Οργανικών Προϊόντων.....	42
7.5.	Ενδεικτικός Κατάλογος Διερμηγών.....	43
7.6.	Ενδεικτικός Κατάλογος Παρόχων Υπηρεσιών Μεταφοράς.....	44

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1:	Βασικά στοιχεία για τη Βραζιλία	1
Πίνακας 2:	Κύρια μεγέθη της βραζιλιανής οικονομίας.....	3
Πίνακας 3:	Οικονομία βραζιλιανών πολιτειών, 2015	11
Πίνακας 4:	Εξοπλισμένα / στελεχωμένα γραφεία για προσωρινή ή μόνιμη εγκατάσταση.....	13
Πίνακας 5:	Κύριοι φόροι.....	15
Πίνακας 6:	Ενδεικτικός κατάλογος εταιριών επιλογής ανθρώπινου δυναμικού.....	18
Πίνακας 7:	Μέσο οικογενειακό εισόδημα ανά οικονομική τάξη, (εκτίμηση 2018).....	26
Πίνακας 8:	Περιπτώσεις φοροαπαλλαγής για εισαγωγές στη Βραζιλία μέσω ταχυδρομείου.....	27
Πίνακας 9:	Πύλες προμηθειών Ομοσπονδίας.....	32
Πίνακας 10:	Πύλες προμηθειών Πολιτειών	33
Πίνακας 11:	Κατάλογοι έργων χρηματοδοτούμενων από Διεθνείς Χρηματοδοτικούς Οργανισμούς των οποίων η Ελλάδα είναι μέλος.....	34
Πίνακας 12:	Ζώνες μεταποίησης για εξαγωγή (ZPE).....	37

Κατάλογος γραφημάτων

Γράφημα 1:	Επενδυτικό περιβάλλον πολιτειών Βραζιλίας – γενική κατάταξη 2018.....	8
Γράφημα 2:	Επενδυτικό περιβάλλον πολιτειών Βραζιλίας – κατάταξη ρυθμού μεγέθυνσης ΑΕΠ τα τελευταία τέσσερα χρόνια (βαθμολογία).....	9
Γράφημα 3:	Πληθυσμός – κατανάλωση (% επί συνόλου, εκτίμηση 2018).....	10
Γράφημα 4:	Οι πλέον αποτρεπτικοί παράγοντες για το επιχειρείν στη Βραζιλία.....	21
Γράφημα 5:	Κατανάλωση νοικοκυριών ανά οικονομική τάξη (% επί συνόλου, εκτίμηση 2018)	25

1. Η Βραζιλία με μια ματιά

Πηγή: www.portalbrasil.net

Πίνακας 1: Βασικά στοιχεία για τη Βραζιλία

Πολίτευμα	Προεδρική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία
Αρχηγός κράτους και κυβέρνησης	Πρόεδρος Michel TEMER (Partido do Movimento Democrático Brasileiro. Ωστόσο, αναμένεται η εκλογή νέου Προέδρου, αφού ήδη έχει λάβει χώρα ο πρώτος γύρος γενικών εκλογών στη χώρα (6.10.2018) και αναμένεται ο δεύτερος (28.10.2018).
Πρωτεύουσα	Μπραζιλία
Γλώσσα	Πορτογαλική
Διοικητική διαίρεση	26 πολιτείες και μία ομοσπονδιακή περιοχή, όπου βρίσκεται η πρωτεύουσα. Βόρειες πολιτείες – συντομογραφία: Acre – AC, Amará – AP, Amazonas – AM, Pará – PA, Rondônia – RO, Roraima –RR, Tocantins – TO Βορειοανατολικές πολιτείες: Alagoas – AL, Bahia – BA, Ceará – CE, Maranhão – MA, Paraíba – PB, Pernambuco – PE, Piauí – PI, Rio Grande do Norte – RN, Sergipe – SE

	<p>Νοτιοανατολικές πολιτείες: Espírito Santo – ES, Minas Gerais – MG, Rio de Janeiro – RJ, São Paulo – SP</p> <p>Νότιες πολιτείες: Paraná – PR, Santa Catarina – SC, Rio Grande do Sul – RS</p> <p>Κεντροδυτικές πολιτείες: Goiás – GO, Mato Grosso – MT, Mato Grosso do Sul – MS</p> <p>Ομοσπονδιακή περιοχή: Distrito Federal – DF</p>
Πληθυσμός	207 εκ.
Νόμισμα	Real, πληθυντικός Reais. Σύμβολο R\$, κωδικός BRL
Χρονική ζώνη	<p>Η Βραζιλία χρησιμοποιεί 4 ζώνες ώρας.</p> <p>UTC -2 (Ωρα του Αρχιπελάγους Φερνάντο ντε Νορόνια). Χρησιμοποιείται στα νησιά και τις απόλες του Αρχιπελάγους.</p> <p>UTC -3 (Ωρα Μπραζιλίας): Χρησιμοποιείται στην Οποσπονδιακή περιοχή (Distrito Federal), στις Νότιες, Νοτιοανατολικές, Βοριοανατολικές πολιτείες και στις πολιτείες Goiás, Tocantins, Pará και Amapá.</p> <p>UTC -4 (Ωρα Amazonas): Χρησιμοποιείται στις πολιτείες Mato Grosso, Mato Grosso do Sul, Rondônia, Roraima, και σχεδόν σε όλη τη πολιτεία Amazonas (εκτός δεκατριών Δήμων στα βορειοδυτικά της πολιτείας).</p> <p>UTC -5 (Ωρα Acre): Χρησιμοποιείται στη πολιτεία Acre και στους δεκατρείς Δήμους της πολιτείας Amazonas.</p> <p>Θερινή ώρα στη Βραζιλία χρησιμοποιείται από το 1985 στις Νότιες, Νοτιοανατολικές και Κεντροδυτικές πολιτείες (RS, SC, PR, SP, RJ, ES, MG, GO, MT, MT, TO και στην Οποσπονδιακή περιοχή.</p> <p>Θερινή ώρα (+1 ώρα) : 21 Οκτωβρίου 2018 έως 17 Φεβρουαρίου 2019 , 20 Οκτωβρίου 2019 έως 15 Φεβρουαρίου 2020, 18 Οκτωβρίου 2020 έως 20 Φεβρουαρίου 2021 .</p> <p>Διαφορά ώρας με Ελλάδα : 6 ώρες διαφορά όταν μόνο η Ελλάδα χρησιμοποιεί θερινή ώρα, 5 ώρες διαφορά όταν και οι δύο χώρες χρησιμοποιούν συγχρόνως θερινή ώρα και όταν και οι δύο χώρες δεν χρησιμοποιούν συγχρόνως θερινή ώρα, 4 ώρες διαφορά όταν μόνο η Βραζιλία χρησιμοποιεί θερινή ώρα.</p>
Τηλεφωνικός κωδικός	+55
Κατάληξη διαδικτύου	.br
Θεώρηση εισόδου (visa)	Δεν είναι απαραίτητη για κατόχους ελληνικού διαβατηρίου και για παραμονή μέχρι 90 μέρες
Ρεύμα	127-220V, 60HZ 127V στις πολιτείες BA, MG, PR, RJ και SP
Ωράριο εργασίας (ενδεικτικό)	Υπουργεία, γραφεία: ΔΕ-ΠΑ 9:00 – 12:00 και 14:00 – 18:00 Τράπεζες, ταχυδρομεία: ΔΕ-ΠΑ, 10:00 – 16:00 Μεγάλα καταστήματα: ΔΕ-ΣΑ 10:00 – 22:00, ΚΥ 14:00-20:00
Επίσημες αργίες	<p>Εθνικές αργίες</p> <p>1 Ιανουαρίου</p> <p>28 Φεβρουαρίου (Καρναβάλι)</p> <p>14 Απριλίου (Μεγάλη Παρασκευή Καθολικών)</p> <p>21 Απριλίου (Tiradentes)</p> <p>1 Μαΐου (Εργατική πρωτομαγιά)</p> <p>15 Ιουνίου (Corpus Christi)</p> <p>7 Σεπτεμβρίου (Εθνική επέτειος)</p> <p>12 Οκτωβρίου (Nossa Srª Aparecida)</p> <p>2 Νοεμβρίου (Finados)</p> <p>15 Νοεμβρίου (Εθνική επέτειος)</p> <p>25 Δεκεμβρίου</p> <p>Πολιτειακές αργίες</p> <p>SP: 25 Ιανουαρίου, 9 Ιουλίου</p> <p>RJ: 23 Απριλίου, 15 Οκτωβρίου</p> <p>DF: 30 Νοεμβρίου</p> <p>20 Νοεμβρίου (Ημέρα φυλετικής ευαισθητοποίησης – ισχύει στις περισσότερες πολιτείες)</p>

Πίνακας 2: Κύρια μεγέθη της βραζιλιανής οικονομίας

	2015	2016	2017
Ονομαστικό ΑΕΠ (τρις. ρεάις / τρις. ευρώ)	5,904/1,595	7,412/1,530	8,475/1,753
Μεταβολή πραγματικού ΑΕΠ	-3,8%	-3,5%	1%
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ PPP (δολάρια)	15.720	15.221	15.228
Ανεργία	9%	12%	11,8%
Δείκτης τιμών καταναλωτή	10,67	8,7	3,4
Εξαγωγές (δισ. δολάρια ΗΠΑ)	191,134	184.453	217.337
Εισαγωγές (δισ. δολάρια ΗΠΑ)	171,449	139.416	153.215
Εμπορικό ισοζύγιο (δισ. δολάρια ΗΠΑ)	19,685	45.037	64.028
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (εκ. δολάρια ΗΠΑ)	-58.942	-23.546	-9.762
Εισροή ΞΑΕ (εκ. δολάρια ΗΠΑ)	64.291	57.999	62.713
Απόθεμα Ξ.Α.Ε. (εκ. δολάρια)	568.226	703.328	778.287
Πραγματική ανάπτυξη Α.Ε.Π.	-3,5%	-3,5%	1%
Ακαθάριστο χρέος κεντρικής κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	66,2	70	74
Ακαθάριστο εξωτερικό χρέος (% ΑΕΠ)	19,0	18	15
Συναλλαγματικά διαθέσιμα (δισ. δολάρια ΗΠΑ)	368,7	365	374

Πηγές: Βραζιλιανό Ινστιτούτο Γεωγραφίας και Στατιστικής, Κεντρική Τράπεζα Βραζιλίας

2. Ίδρυση και Λειτουργία Επιχείρησης

2.1. Περιορισμοί στις ξένες επενδύσεις

Απαγορεύονται οι επενδύσεις στη Βραζιλία στους παρακάτω τομείς:

- Δραστηριότητες συναφείς με την πυρηνική ενέργεια.
- Ταχυδρομικές και τηλεγραφικές υπηρεσίες.
- Δραστηριότητες συναφείς με την αεροδιαστημική βιομηχανία (Εκτόξευση και τροχιακή θέση δορυφόρων, διαστημικών σκαφών, αεροσκαφών και συναφείς δραστηριότητες. Η απαγόρευση δεν αφορά την κατασκευή και εμπορία των εν λόγω ειδών ή εξαρτημάτων).

Περιορισμοί υφίστανται στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Αγορά, χρήση ή ενοικίαση αγροτικής γης.
- Αγορά γης σε παραμεθόριες περιοχές.
- Συμμετοχή / ίδρυση χρηματοπιστωτικών οργανισμών (μόνο ως υποκαταστήματα ξένων).
- Υπηρεσίες ανασφάλισης (υποχρέωση ανάθεσης 40% του κινδύνου σε τοπικές ασφαλιστικές εταιρίες και απαγόρευση μεταφοράς στο εξωτερικό περισσότερο από 20% των ασφαλιστρών).
- Υπηρεσίες τακτικών αερογραμμών. Επιτρέπεται μόνο με σύμβαση παραχώρησης και μόνο σε βραζιλιανές επιχειρήσεις που διοικούνται από βραζιλιανούς πολίτες και στις οποίες τουλάχιστον το 80% του μετοχικού κεφαλαίου με δικαίωμα ψήφου ανήκει σε βραζιλιανούς πολίτες. Επομένως, η ξένη συμμετοχή περιορίζεται στο 20% του κεφαλαίου με δικαίωμα ψήφου και τελεί υπό την έγκριση της Γραμματείας Πολιτικής Αεροπορίας.
- Εφημερίδες, περιοδικά, ραδιοτηλεοπτικά μέσα. Ο ξένος εταίρος μπορεί να συμμετάσχει στο μετοχικό κεφάλαιο μέχρι 30%, με το υπόλοιπο να πρέπει υποχρεωτικά να ανήκει άμεσα ή έμμεσα σε βραζιλιανό πολίτη.
- Εξόρυξη. Απαιτείται έγκριση του Υπουργείου Ορυχείων και Ενέργειας.
- Θαλάσσιες και ποτάμιες μεταφορές, παράκτια ναυτιλία. Απαιτείται έγκριση του Υπουργείου Μεταφορών και δίδεται μόνο σε επιχειρήσεις που έχουν συσταθεί σύμφωνα με το βραζιλιανό δίκαιο, έχουν έδρα και διοίκηση στη Βραζιλία.

Με το νόμο 13.097 της 19/1/2015 ήρθη η απαγόρευση ξένων επενδύσεων στον τομέα υγείας. Πλέον επιτρέπεται η άμεση ή έμμεση συμμετοχή, ακόμα και ο πλήρης έλεγχος από ξένες επιχειρήσεις ή κεφάλαια.

Ο ξένος επενδυτής οφείλει να ορίσει μόνιμο κάτοικο Βραζιλίας ως εκπρόσωπό του στη χώρα και να δηλώσει την επένδυση στη βραζιλιανή Κεντρική Τράπεζα. Σε διαφορετική περίπτωση δεν είναι δυνατή η μεταφορά κερδών στο εξωτερικό ή η επανεπένδυσή τους στη Βραζιλία, ούτε και ο επαναπατρισμός του αρχικού κεφαλαίου σε περίπτωση λύσης της εταιρίας.

2.2. Τύπος Επιχείρησης

Sociedade Anônima και Sociedade Limitada είναι οι πιο κοινές μορφές επιχείρησης, με τις διαδικασίες ίδρυσης και λειτουργίας της δεύτερης να θεωρούνται γενικά απλούστερες. Οι εταιρικές αυτές μορφές

μπορούν να είναι εξ' ολοκλήρου ξένης ιδιοκτησίας, ωστόσο οι επενδυτές ενθαρρύνονται συνήθως να έχουν τοπικό εταίρο, καθώς αυτό διευκολύνει σε όλα τα στάδια σύστασης και στη λειτουργίας της επιχείρησης, σε μια χώρα όπου οι προσωπικές σχέσεις εκτιμώνται ιδιαίτερα, ενώ κάποιες φορές αποτελούν και το μόνο τρόπο για την αντιμετώπιση γραφειοκρατικών εμποδίων, την πρόσβαση σε κέντρα λήψης αποφάσεων, αγοραστές, κλπ.

2.2.1 Ανώνυμη Εταιρία

Sociedade Anônima ή Sociedade por Ações – Companhia στην αρχή της επωνυμίας ή S/A στο τέλος. Κεφαλαιουχική εταιρία που αντιστοιχεί στην Α.Ε. του ελληνικού εμπορικού δικαίου.

Χωρίς περιορισμό ως προς το ελάχιστο ή το μέγιστο μετοχικό κεφάλαιο σύστασής της (με την εξαίρεση των τραπεζών). Σε περίπτωση που μέτοχος της Sociedade Anônima είναι ξένη εταιρία, η τελευταία οφείλει να ορίσει φυσικό πρόσωπο, μόνιμο κάτοικο Βραζιλίας, ως πληρεξούσιό της.

Τα μερίσματα της Sociedade Anônima προς ξένους μετόχους δε φορολογούνται. Η αρχική επένδυση μπορεί να επαναπατριστεί αφορολόγητα, αλλά η υπεραξία υπόκειται σε φόρο 15%. Σε περίπτωση εκκαθάρισης, η εταιρία πρέπει να αποδείξει την αποπληρωμή όλων της των χρεών προς εργαζόμενους, εφορία και ασφαλιστικά ταμεία, για να της επιτραπεί ο επαναπατρισμός του αρχικού κεφαλαίου.

Είναι η μόνη μορφή επιχείρησης που μπορεί να εισαχθεί στο χρηματιστήριο και σε αυτή την περίπτωση υπόκειται σε υποχρεωτικό εξωτερικό έλεγχο. Ίδια υποχρέωση ισχύει και για επιχειρήσεις του χρηματοπιστωτικού και ασφαλιστικού τομέα, ανεξάρτητα από το αν είναι ή όχι εισηγμένες στο χρηματιστήριο, όπως και για τις μεγάλες επιχειρήσεις (αξία παγίων μεγαλύτερη από R\$ 240 εκ., ή ετήσιος τζίρος που υπερβαίνει τα R\$ 300 εκ.).

2.2.2 Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης

Sociedade Limitada – Ltda. Κεφαλαιουχική εταιρία που αντιστοιχεί στην ελληνική ΕΠΕ.

Ισχύουν όσα αναφέρθηκαν και για την S/A, εκτός του ότι οι μετοχές της δεν μπορούν να διαπραγματεύονται δημόσια.

Ειδική περίπτωση αποτελεί η Μονοπρόσωπη Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης (Empresa Individual de Responsabilidade Limitada – EIRELI), για την οποία ισχύουν όσα και για την Ltda, με την εξαίρεση ότι στην περίπτωση της μονοπρόσωπης, προβλέπεται ως ελάχιστο κεφάλαιο σύστασης ποσό τουλάχιστον εκατονταπλάσιο του ισχύοντος κατώτατου μισθού (R\$ 880 για το 2016). Υπάρχουν αναφορές ότι έχουν απορριφθεί αιτήσεις σύστασης EIRELI σε ξένους πολίτες που δεν έχουν θεώρηση μόνιμης εργασίας.

2.2.3 Υποκατάστημα ξένης εταιρίας

Η άδεια ίδρυσης υποκαταστήματος εκχωρείται από τη βραζιλιανή Κυβέρνηση μετά από αίτημα του ενδιαφερόμενου. Εκδίδεται, δε, σχετικό Προεδρικό Διάταγμα που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης, διαδικασία που αποδεικνύεται συχνά ιδιαίτερα περίπλοκη και χρονοβόρα. Για το λόγο αυτό η μορφή του υποκαταστήματος δεν προτιμάται από τους ξένους επενδυτές, παρά μόνο στις περιπτώσεις που είναι υποχρεωτική από το νόμο (π.χ. για την ίδρυση τράπεζας ή ασφαλιστικής εταιρίας).

2.2.4 Άλλες εταιρικές μορφές και τρόποι συνεργασίας

Υπάρχει ακόμα δυνατότητα ίδρυσης προσωπικών εταιριών:

- Sociedade em Nome Coletivo – που αντιστοιχεί στην Ομόρρυθμη Εταιρία
- Sociedade em Comandita Simples και Sociedade em Comandita por Ações – που αντιστοιχούν στην Ετερόρρυθμη Εταιρία

Επίσης, υπάρχει δυνατότητα συνεργασιών που δεν περιβάλλονται κάποια νομική μορφή:

- Sociedade em Conta de Participação. Πρόκειται για ένωση επιχειρήσεων, με στόχο τη διεξαγωγή συγκεκριμένου έργου σε ορισμένο χρόνο. Αποτελείται από το φανερό εταίρο, ο οποίος τη διοικεί, την εκπροσωπεί και φέρει πλήρη ευθύνη για το έργο που έχει αναλάβει, καθώς και από έναν ή περισσότερους μυστικούς εταίρους, των οποίων η ευθύνη περιορίζεται μόνο έναντι του φανερού εταίρου.
- Consórcio – κοινοπραξία. Αφορά επίσης ένωση επιχειρήσεων για την υλοποίηση συγκεκριμένου έργου σε ορισμένο χρόνο. Παρόλο που δεν έχει εταιρική υπόσταση, η συμφωνία σύστασης της κοινοπραξίας υποβάλλεται επίσημα στο Εμπορικό Συμβούλιο της πολιτείας όπου και η έδρα της. Κάθε εταίρος φέρει ευθύνη για το μέρος του έργου που του αναλογεί και μόνον, αλλά ως προς εργασιακά θέματα, οι εταίροι είναι συλλογικά υπεύθυνοι.

2.2.5 Αρμόδιες Αρχές

- Κεντρική Τράπεζα Βραζιλίας. Η δήλωση της ξένης επένδυσης, είτε αυτή έχει τη μορφή κεφαλαίων, είτε άλλων περιουσιακών στοιχείων, πραγματοποιείται ηλεκτρονικά, μέσω των εφαρμογών RDE – IED (Registro Declaratório Eletrônico – Investimento Externo Direto) και RDE – ROF (Registro Declaratório Eletrônico – Registro de Operações Financeiras) του συστήματος πληροφοριών της Κεντρικής Τράπεζας – Sisbacen. Οδηγίες στην πορτογαλική γλώσσα, υπάρχουν στην ιστοσελίδα www.bcb.gov.br/pre/portalCidadao/cambio/rde.asp?idpai=PORTALBCB
- Εμπορικά Συμβούλια Πολιτειών (Juntas Comerciais), όπου η έδρα της νέας επιχείρησης, για την καταχώρισή της σε εμπορικό μητρώο και την αίτηση έκδοσης ΑΦΜ (CNPJ). Κατάλογος Εμπορικών Συμβουλίων είναι διαθέσιμος εδώ: <http://drei.smpe.gov.br/assuntos/juntas-comerciais>
- Επιχειρήσεις με αντικείμενο τις εισαγωγές / εξαγωγές, οφείλουν να εγγράφονται στο μητρώο REI (Registro de Exportadores e Importadores) της Γραμματείας Εξωτερικού Εμπορίου SECEX – Υπουργείο Ανάπτυξης, Βιομηχανίας και Εξωτερικού Εμπορίου. Επίσης, πρέπει να κάνουν αίτηση απόκτησης λογαριασμού στο σύστημα SISCOMEX (Sistema Integrado de Comércio Exterior) της Εφορίας, όπου και δηλώνεται κάθε εισαγωγή / εξαγωγή, γεγονός που προϋποθέτει την εγγραφή στο σύστημα RADAR (Ambiente de Registro e Rastreamento da Atuação dos Intervenientes Aduaneiros).
- Κατά περίπτωση, υπουργεία και ρυθμιστικές αρχές για τη λήψη συγκεκριμένων αδειών.

2.3 Επενδυτικά Κίνητρα

Τα κίνητρα αφορούν εγχώριους και ξένους επενδυτές, χωρίς να υπάρχει κάποια ιδιαίτερη πρόβλεψη για την προσέλκυση ειδικά των τελευταίων.

2.3.1 Κίνητρα που συνδέονται με τον τόπο εγκατάστασης

2.3.1.1 Ζώνη ελεύθερου εμπορίου Manaus, AM (Zona Franca de Manaus - ZFM)

Η ZFM συγκεντρώνει περίπου 600 επιχειρήσεις ηλεκτρικών, ηλεκτρονικών, μοτοσικλετών, πληροφορικής και χημικών, κυρίως. Οι επιχειρήσεις που λειτουργούν εντός της ZFM εξασφαλίζουν μείωση μέχρι και 88% επί των εισαγωγικών δασμών για όλα τα υλικά που προορίζονται για βιομηχανική επεξεργασία εντός της ζώνης, ενώ απολαμβάνουν 75% απαλλαγή στο φόρο επί των κερδών τους. Επίσης, τα προϊόντα τους απαλλάσσονται από το φόρο IPI συνολικά και από τις εισφορές PIS και COFINS στις συναλλαγές εντός της ZFM (βλ. ενότητα 2.5 Φορολογία). Ισχύουν ακόμα απαλλαγές από φόρους της πολιτείας και του δήμου, ανάλογα με το είδος της επένδυσης.

Για εγκατάσταση στη ZFM οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις πρέπει να υποβάλουν σχετικό αίτημα στην επιβλέπουσα αρχή, SUFRAMA (Superintendência da Zona Franca de Manaus), που υπάγεται στο Υπουργείο Ανάπτυξης, Βιομηχανίας και Εξωτερικού Εμπορίου. Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες εδώ: www.suframa.gov.br

2.3.1.2 Ζώνες μεταποίησης για εξαγωγή (Zonas de Processamento de Exportação - ZPE)

Είναι περιοχές όπου ισχύουν ειδικά προνόμια (μηδενικοί εισαγωγικοί δασμοί και άλλες φορολογικές ελαφρύνσεις) για επιχειρήσεις των οποίων τουλάχιστον το 80% του τζίρου προκύπτει από εξαγωγική δραστηριότητα. Κατάλογος των ZPE παρατίθεται στο Παράρτημα, ενότητα 7.1 Επενδυτικά Κίνητρα.

2.3.1.3 Άλλες περιοχές όπου ισχύουν επενδυτικά κίνητρα

Χρηματοδοτικά και φορολογικά κίνητρα για την εγκατάσταση επιχειρήσεων ισχύουν ακόμα στις βορειοανατολικές πολιτείες και στην ευρύτερη περιοχή του Αμαζονίου. Λεπτομέρειες υπάρχουν στις ιστοσελίδες των αντίστοιχων αρχών: SUDENE - Superintendência do Desenvolvimento do Nordeste (Επιβλέπουσα Αρχή για την ανάπτυξη των βορειοανατολικών πολιτειών, www.sudene.gov.br) και SUDAM - Superintendência de Desenvolvimento da Amazônia (Επιβλέπουσα Αρχή για την ανάπτυξη της Αμαζονίας, www.sudam.gov.br).

2.3.2 Κίνητρα για συγκεκριμένες βιομηχανίες

Οι βιομηχανίες πληροφορικής και ειδών αυτοματισμού απολαμβάνουν ιδιαίτερων προνομίων, κυρίως εντός της ZFM, αλλά όχι μόνο. Τα βασικά κίνητρα που παρέχονται είναι ταχύτερος χρόνος απόσβεσης για μηχανές, εξοπλισμούς και όργανα που χρησιμοποιούν στην παραγωγική διαδικασία, καθώς και χαμηλότερος φόρος IPI.

Επιλέξιμες για τις παραπάνω ελαφρύνσεις είναι εταιρίες που επενδύουν σε έρευνα και ανάπτυξη στον τομέα της πληροφορικής, όπως και βιομηχανίες που κατασκευάζουν σημαντικό μέρος των προϊόντων τους τοπικά, εφαρμόζοντας παραγωγικές διαδικασίες εγκεκριμένες από το Υπουργείο Επιστήμης και Τεχνολογίας.

2.4 Εγκατάσταση Επιχείρησης

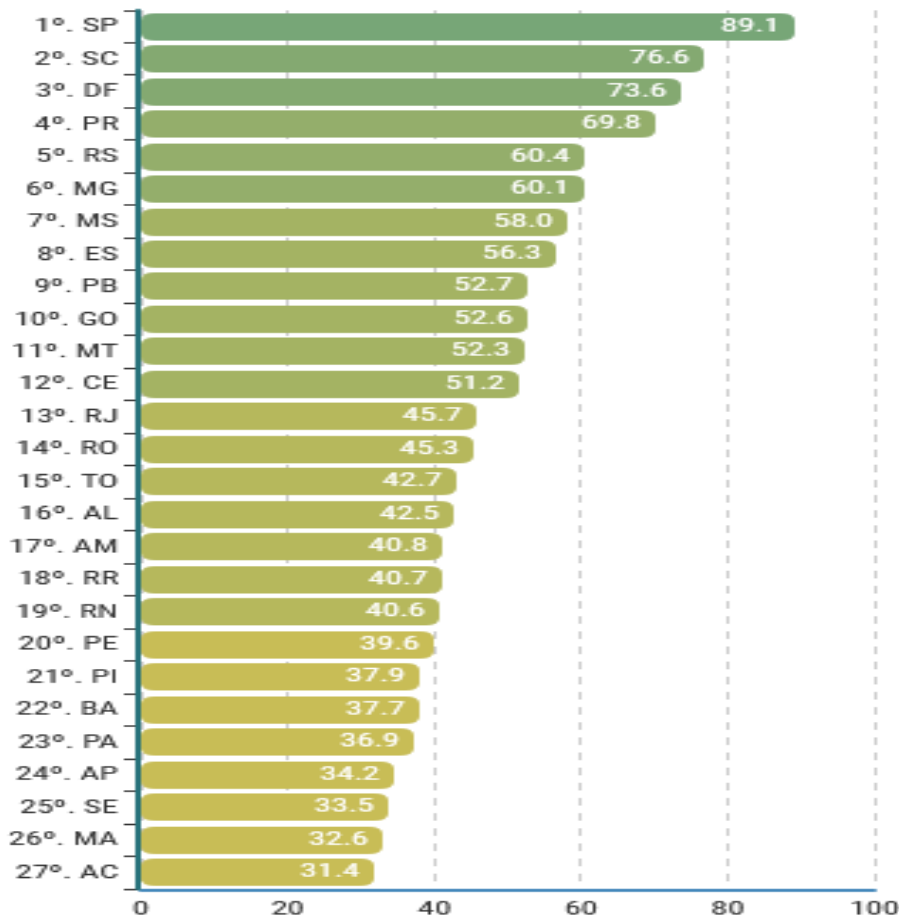
2.4.1 Επιλογή τόπου εγκατάστασης

Σε έρευνα του Economist Intelligence Unit σχετικά με το επενδυτικό περιβάλλον των βραζιλιανών πολιτειών και με αξιολόγηση 64 κριτηρίων στις κατηγορίες δυναμική της αγοράς, υποδομές, ανθρώπινο δυναμικό, εκπαίδευση, κοινωνική βιωσιμότητα, δημόσια ασφάλεια, δημοσιονομική βιωσιμότητα, αποτελεσματικότητα κρατικού μηχανισμού, καινοτομία και περιβαλλοντική βιωσιμότητα, η πολιτεία του Αγίου Παύλου αναδείχθηκε και το 2018 πρώτη στη γενική κατάταξη, με βαθμολογία 89,1/100 έναντι

37/100 που είναι ο μέσος όρος της χώρας. Η πολιτεία καταλαμβάνει την πρώτη θέση στις κατηγορίες δυναμική της αγοράς, υποδομές, εκπαίδευση και καινοτομία. Σημειώνεται πάντως ότι ο δείκτης «δυναμική της αγοράς» απαρτίζεται από δύο υποδείκτες: μέγεθος και ρυθμός μεγέθυνσης ΑΕΠ της πολιτείας τα τελευταία 4 χρόνια. Ως προς τον υποδείκτη «μέγεθος», πρώτη μακράν κατατάσσεται η πολιτεία Αγίου Παύλου (100/100) και ακολουθούν οι αγορές των πολιτειών RJ, MG, RS, PR με βαθμολογίες αντίστοιχα, 32,7 26, 19,4 και 19,2/100. Ως προς το «ρυθμό μεγέθυνσης ΑΕΠ» πάντως, ο Άγιος Παύλος έχει βαθμολογία μόλις 22,4, ενώ πρώτες κατατάσσονται οι πολιτείες AP, PR, AC.

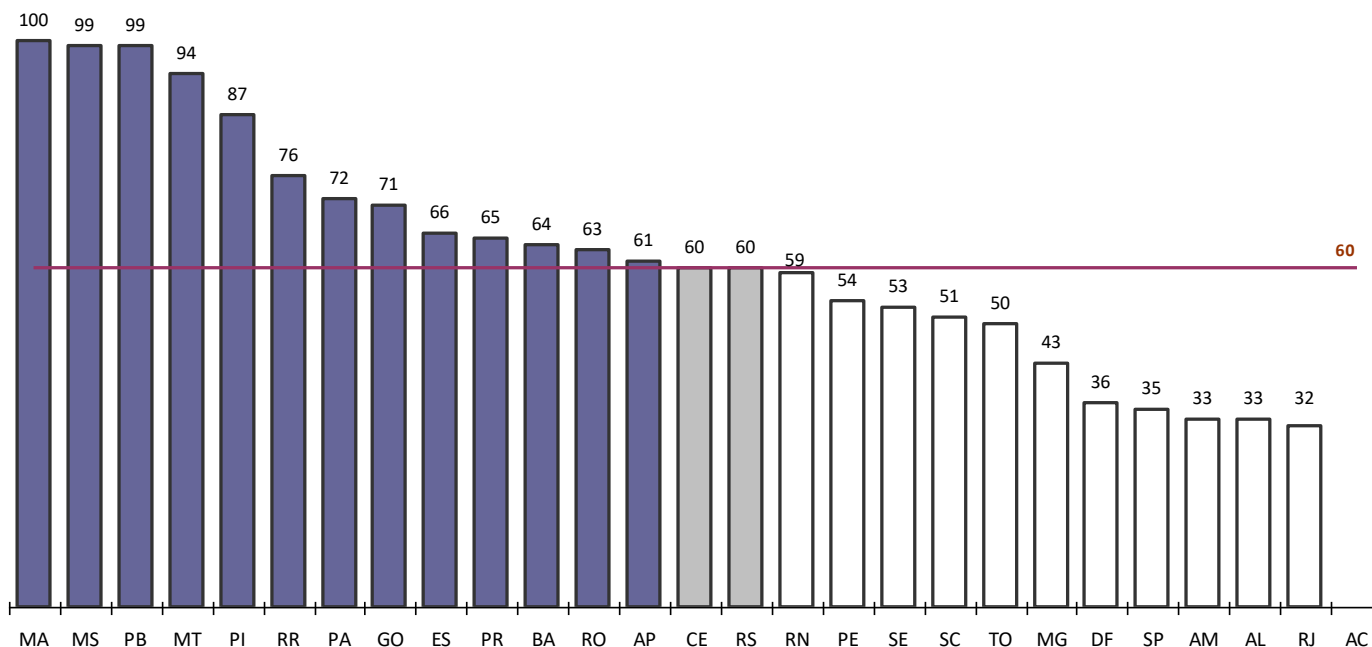
Δεύτερη στη γενική κατάταξη αναδείχθηκε για πρώτη φορά η πολιτεία Santa Catarina με βαθμολογία 76,6/100. Στην κατηγορία δυναμική αγοράς τοποθετείται αρκετά χαμηλότερα από το SP (12,7/100).

Γράφημα 1: Επενδυτικό περιβάλλον πολιτειών Βραζιλίας – γενική κατάταξη 2018

Πηγή: Centro de Liderança Pública, με στοιχεία του Economist Intelligence Unit

Γράφημα 2: Επενδυτικό περιβάλλον πολιτειών Βραζιλίας – κατάταξη ρυθμού μεγέθυνσης ΑΕΠ τα τελευταία τέσσερα χρόνια (βαθμολογία)

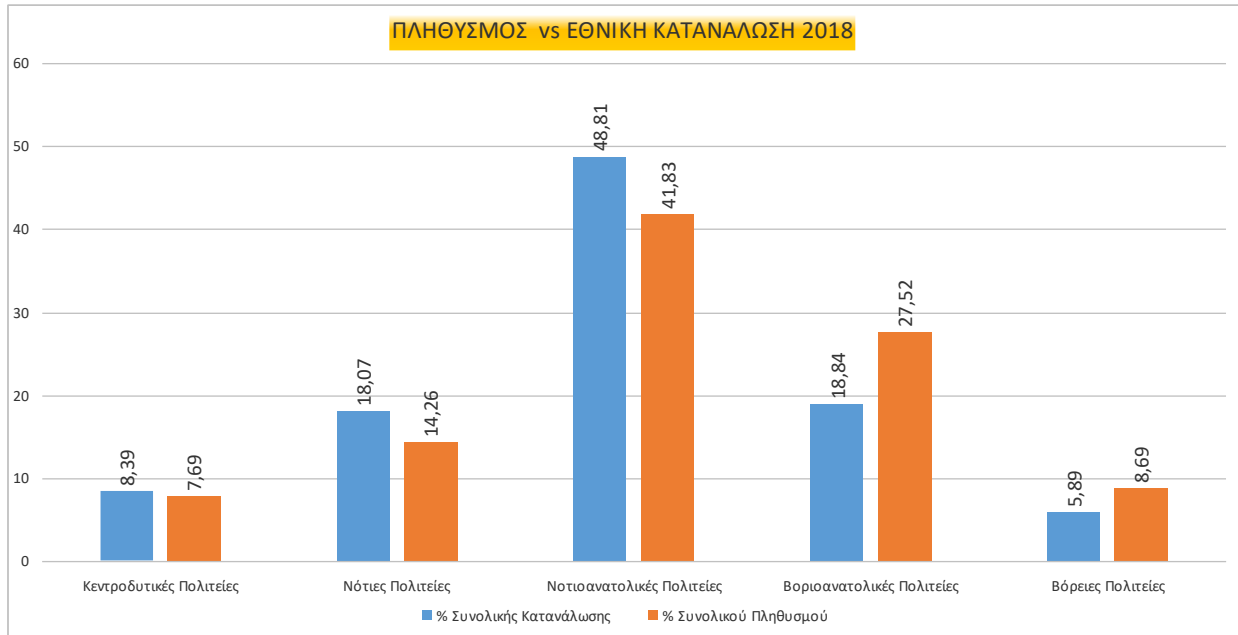

Πηγή: Centro de Liderança Pública με στοιχεία Economist Intelligence Unit

Με βάση τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα επίσημα στοιχεία η πολιτεία του Αγίου Παύλου έχει τη μεγαλύτερη συνεισφορά στο ΑΕΠ της χώρας (32%), με τον πλούτο της να προκύπτει κυρίως από τις υπηρεσίες και τη βιομηχανία (78,4% και 19,9% αντίστοιχα), με την τελευταία σε σταθερή υποχώρηση τα τελευταία χρόνια. Ακολουθούν οι πολιτείες Rio de Janeiro (31% βιομηχανία, 69,5% υπηρεσίες) και Minas Gerais (6% αγροτική παραγωγή, 30% βιομηχανία και 62% υπηρεσίες).

Το 2017 στις τέσσερις νοτιοανατολικές πολιτείες, Αγίου Παύλου, Rio de Janeiro, Minas Gerais και Espírito Santo, αναλογούσε το 55% των εισαγωγών της χώρας (με εξαίρεση την πολιτεία Minas Gerais, οι υπόλοιπες έχουν λιμάνια και είναι σημεία εισόδου εισαγωγών για όλη τη χώρα). Ακολούθησαν οι πολιτείες του νότου με 20% (Santa Catarina, Paraná και Rio Grande do Sul), ενώ στην ίδια κατηγορία σημαντικών εισαγωγών υπάγεται και η βόρεια πολιτεία Amazonas (6% του συνόλου των εισαγωγών της χώρας, λόγω της Ζώνης Ελεύθερου Εμπορίου του Manaus).

Οι νοτιοανατολικές πολιτείες διαθέτουν επίσης την υψηλότερη συγκέντρωση πληθυσμού, ενώ τους αναλογεί σχεδόν το μισό της συνολικής κατανάλωσης της χώρας, αν και καταγράφεται μικρή υποχώρηση σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο (48,2% της συνολικής κατανάλωσης του 2018, έναντι 47,9% το 2017). Μικρή υποχώρηση στη συμμετοχή στην κατανάλωση καταγράφεται σε όλες τις περιοχές, εκτός του νότου: 41,83% το 2018 έναντι 33,9% το 2017.

Γράφημα 3: Πληθυσμός – κατανάλωση (% επί συνόλου, εκτίμηση 2018)

Πηγή: IPC Maps

Σε επίπεδο δήμων, ο Άγιος Παύλος (SP) είναι η μεγαλύτερη πόλη της Βραζιλίας και από τις μεγαλύτερες μητροπολιτικές περιοχές του κόσμου. Θεωρείται το επιχειρηματικό κέντρο της χώρας. Δεύτερη σε μέγεθος είναι η πόλη του Rio de Janeiro (RJ), με βασική πηγή εσόδων τον τουρισμό, αλλά και κέντρο της βιομηχανίας ενέργειας (πετρέλαιο, φυσικό αέριο και συναφείς κλάδοι). Η πρωτεύουσα Brasília (DF), με το υψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ στη χώρα, είναι το κέντρο της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Η ελάχιστη βιομηχανική παραγωγή στοχεύει στην κάλυψη των αναγκών της πόλης.

Το 2017 στους 50 μεγαλύτερους δήμους της Βραζιλίας αντιστοιχούσε το 40% της κατανάλωσης. Στην κορυφή της κατάταξης βρίσκονται Άγιος Παύλος (SP), Rio de Janeiro (RJ), Brasília (DF), Belo Horizonte (MG), Salvador (BA), Curitiba (PR), Porto Alegre (RS), Fortaleza (CE), Goiânia (GO), Recife (PE) και Manaus (AM), ενώ ακολουθούν άλλοι δήμοι της πολιτείας Αγίου Παύλου. Άλλα στοιχεία για την κατανάλωση των νοικοκυριών είναι διαθέσιμα στην ενότητα 4.1.2 Οικονομική διαστρωμάτωση νοικοκυριών και κατανάλωση.

Οικονομία βραζιλιανών πολιτειών & σύνθεση Α.Ε.Π. 2015

Πολιτεία	Πληθυσμός (αριθμός κατοίκων)	Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (R\$1,00)	% στο σύνολικ ό ΑΕΠ της Χώρας	Προστιθέμενη αξία Γεωργίας (σε τρέχουσες τιμές) (R\$1.000)	Προστιθέμενη αξία Βιομηχανίας (σε τρέχουσες τιμές) (R\$1.000)	Προστιθέμενη αξία από Υπηρεσίες, εκτός Διοίκησης, Αμυνας, Δημόσιας Εκπαίδευσης και Υγείας και Κοινωνικής Ασφάλισης (σε τρέχουσες τιμές) (R\$1.000)	Προστιθέμενη αξία από Υπηρεσίες Διοίκησης, Αμυνας, Δημόσιας Εκπαίδευσης και Υγείας και Κοινωνικής Ασφάλισης (σε τρέχουσες τιμές) (R\$1.000)	Σύνολο προστιθέμενης αξίας (σε τρέχουσες τιμές) (R\$1.000)	Φόροι, χωρίς τις επιδοτήσεις, για τα προϊόντα (σε τρέχουσες τιμές) (R\$1.000)	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (σε τρέχουσες τιμές) (R\$1.000)
Βόρειες Πολιτείες	17.504.446	18.325	5,4%	30.282.458	71.080.478	111.253.537	72.122.144	284.738.616	36.036.085	320.774.701
Rondônia	1.768.204	20.678	0,6%	4.353.057	6.038.962	13.123.075	9.058.486	32.573.580	3.989.258	36.562.837
Acre	803.513	16.953	0,2%	1.345.997	1.248.770	5.309.741	4.538.140	12.442.648	1.179.675	13.622.323
Amazonas	3.938.336	21.979	1,4%	5.786.335	24.229.867	28.112.756	14.558.132	72.687.091	13.873.405	86.560.496
Roraima	505.665	20.477	0,2%	627.881	900.120	3.461.323	4.563.567	9.552.891	801.463	10.354.355
Pará	8.206.923	15.948	2,2%	14.484.593	33.185.470	44.834.549	25.791.793	118.296.405	12.587.021	130.883.426
Amapá	766.679	18.080	0,2%	269.315	1.657.723	5.334.017	5.629.653	12.890.708	970.493	13.861.201
Tocantins	1.515.126	19.094	0,5%	3.415.281	3.819.565	11.078.074	7.982.373	26.295.293	2.634.770	28.930.063
Βορειοανατολικές Πολιτείες	56.560.489	15.002	14,2%	48.313.382	149.170.982	365.461.006	185.120.498	748.065.867	100.467.226	848.533.093
Maranhão	6.904.241	11.366	1,3%	7.241.499	13.709.571	30.615.465	18.288.166	69.854.701	8.620.464	78.475.166
Piauí	3.204.028	12.219	0,7%	2.733.545	4.751.948	15.936.698	11.645.446	35.067.637	4.080.796	39.148.433
Ceará	8.904.459	14.669	2,2%	5.149.440	22.419.168	59.941.714	27.124.080	114.634.401	15.986.387	130.620.788
Rio Grande do Norte	3.442.175	16.632	1,0%	1.637.592	10.741.701	23.931.634	14.871.849	51.182.776	6.066.980	57.249.756
Paraíba	3.972.202	14.133	0,9%	1.908.274	8.606.898	22.911.369	16.677.400	50.103.942	6.036.452	56.140.394
Pernambuco	9.345.173	16.795	2,6%	5.213.659	26.895.015	70.389.147	31.993.482	134.491.303	22.464.060	156.955.363
Alagoas	3.340.932	13.878	0,8%	4.863.059	6.430.044	20.328.007	10.636.202	42.257.312	4.106.557	46.363.870
Sergipe	2.242.937	17.189	0,6%	1.730.500	7.849.090	15.348.333	9.578.579	34.506.502	4.047.960	38.554.462
Bahia	15.204.342	16.115	4,1%	17.835.814	47.767.545	106.058.638	44.305.294	215.967.292	29.057.571	245.024.862

Πολιτεία	Πληθυσμός (αριθμός κατοίκων)	Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (R\$1,00)	% στο σύνολικό ΑΕΠ της Χώρας	Προστιθέμε νη αξία Γεωργίας (σε τρέχουσες τιμές) (R\$1.000)	Προστιθέμενη αξία Βιομηχανίας (σε τρέχουσες τιμές) (R\$1.000)	Προστιθέμενη αξία από Υπηρεσίες, εκτός Διοίκησης, Αμυνας, Δημόσιας Εκπαίδευσης και Υγείας και Κοινωνικής Ασφάλισης (σε τρέχουσες τιμές) (R\$1.000)	Προστιθέμενη αξία από Υπηρεσίες Διοίκησης, Αμυνας, Δημόσιας Εκπαίδευσης και Υγείας και Κοινωνικής Ασφάλισης (σε τρέχουσες τιμές) (R\$1.000)	Σύνολο προστιθέμενης αξίας (σε τρέχουσες τιμές) (R\$1.000)	Φόροι, χωρίς τις επιδοτήσεις, για τα προϊόντα (σε τρέχουσες τιμές) (R\$1.000)	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (σε τρέχουσες τιμές) (R\$1.000)
Νοτιοανατολικές Πολιτείες	85.745.520	37.771	54,0%	57.533.700	638.433.703	1.675.005.068	369.342.052	2.740.314.522	498.401.941	3.238.716.463
Minas Gerais	20.869.101	24.885	8,7%	24.433.751	119.299.547	234.809.680	78.895.177	457.438.155	61.888.204	519.326.359
Espírito Santo	3.929.911	30.627	2,0%	3.778.069	31.209.163	49.623.730	15.875.887	100.486.849	19.876.295	120.363.143
Rio de Janeiro	16.550.024	39.827	11,0%	3.013.087	131.275.383	311.579.951	110.528.752	556.397.173	102.739.731	659.136.904
São Paulo	44.396.484	43.695	32,4%	26.308.793	356.649.610	1.078.991.708	164.042.235	1.625.992.346	313.897.711	1.939.890.056
Νότιες Πολιτείες	29.230.180	34.486	16,8%	73.136.854	220.784.114	454.695.605	121.084.701	869.701.274	138.316.415	1.008.017.689
Paraná	11.163.018	33.769	6,3%	29.394.480	83.079.503	170.342.010	43.811.481	326.627.474	50.332.275	376.959.749
Santa Catarina	6.819.190	36.525	4,2%	12.478.636	60.267.376	108.382.872	28.534.686	209.663.569	39.409.227	249.072.797
Rio Grande do Sul	11.247.972	33.960	6,4%	31.263.738	77.437.236	175.970.723	48.738.533	333.410.230	48.574.913	381.985.143
Κεντροδυτικές Πολιτείες	12.527.402	29.067	6,1%	49.073.974	71.305.830	151.483.692	54.623.011	326.486.508	37.645.521	364.132.029
Mato Grosso do Sul	2.651.235	31.337	1,4%	13.644.483	16.375.341	30.673.972	13.622.562	74.316.358	8.765.978	83.082.336
Mato Grosso	3.265.486	32.895	1,8%	19.322.815	17.124.094	44.689.173	16.461.405	97.597.486	9.820.544	107.418.031
Goiás	6.610.681	26.265	2,9%	16.106.676	37.806.395	76.120.548	24.539.044	154.572.664	19.058.999	173.631.663
Ομοσπονδιακή Περιοχή	2.914.830	73.971	3,6%	626.633	9.996.894	92.376.092	83.294.595	186.294.213	29.318.811	215.613.025
Distrito Federal	2.914.830	73.971	3,6%	626.633	9.996.894	92.376.092	83.294.595	186.294.213	29.318.811	215.613.025
ΣΥΝΟΛΟ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ	204.482.867	29.322	100,00%	258.967.000	1.160.772.000	2.850.275.000	885.587.000	5.155.601.000	840.186.000	5.995.787.000

Πηγή: Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística, επεξεργασία στοιχείων Γραφείο ΟΕΥ Αγίου Παύλου

2.4.2 Πρακτικά θέματα εγκατάστασης

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Colliers International (2018), η μέση μηνιαία τιμή ενοικίασης βιομηχανικών εγκαταστάσεων διεθνών προδιαγραφών ανήλθε σε R\$ 22/μ² στην πολιτεία του São Paulo, 21 R\$/μ² στην πολιτεία Rio de Janeiro, 22/μ² στην πολιτεία Amazonas και 19 R\$/μ² στην πολιτεία Minas Gerais.

Όσον αφορά τα κτίρια γραφείων, το ίδιο διάστημα η μέση τιμή ανά μήνα στην πόλη του Αγίου Παύλου ανήλθε σε R\$ 84/μ² για γραφεία ανώτερης κατηγορίας και σε R\$ 73/μ² για χαμηλότερου επιπέδου. Η μικρότερη διαθεσιμότητα (lowest vacancy rate) για γραφεία ανώτερης ποιότητας παρατηρείται στις περιοχές Itaim Bibi (3%) Paulista (8%), Chácara Santo Antonio (59%), Santo Amaro (58%), και Marginal Pinheiros (30%). Για γραφεία χαμηλότερου επιπέδου, η μικρότερη διαθεσιμότητα εντοπίστηκε στις περιοχές Faria Lima (9%) και Marginal Pinheiros (30%).

Ομοίως η μεγαλύτερη διαθεσιμότητα για τελευταία γραφεία διαπιστώνεται στην περιοχή Santo Amaro (44%) και Chácara Santo Antonio (41%).

Στην πόλη του Rio de Janeiro οι τιμές κυμάνθηκαν μεταξύ R\$ 102/μ² για γραφεία ανώτερης κατηγορίας και R\$ 75μ² για χαμηλότερου επιπέδου. Ακριβότερες περιοχές zona sul (Copacabana, Ipanema), Orla (R\$ 176), Centro (R\$ 163), Barra da Tijuca (R\$ 112).

Λεπτομέρειες είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα: www.colliers.com.br

Η εγκατάσταση σε εμπορικά κέντρα είναι ο πλέον διαδεδομένος και ασφαλής τρόπος ανάπτυξης ίδιου δικτύου στη Βραζιλία, για τις εμπορικές επιχειρήσεις καταναλωτικών ειδών. Οικονομικά στοιχεία και άλλες πληροφορίες του κλάδου είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα του Βραζιλιανού Συνδέσμου Εμπορικών Κέντρων – ABRASCE: www.portaldoshopping.com.br, που περιλαμβάνει και κατάλογο των εμπορικών κέντρων – μελών του (επιλογή Guia de shoppings από το κεντρικό μενού και στη συνέχεια, επιλογή πολιτείας). Στον Άγιο Παύλο λειτουργεί πλήθος εμπορικών κέντρων. Μεταξύ των δημοφιλέστερων περιλαμβάνονται τα Shopping Iguatemi, JK Iguatemi, Cidade Jardim (το πολυτελέστερο), Pátio Higienópolis, Morumbi, Eldorado και Ibirapuera. Στο Rio de Janeiro πιο δημοφιλή είναι τα Shopping Leblon, Fashion Mall και Rio Sul.

Μια οικονομική προσέγγιση για τη διερεύνηση της τοπικής αγοράς, την περιοδική επίσκεψη στη χώρα για την πραγματοποίηση επιχειρηματικών συναντήσεων, αλλά και για την παραγωγική λειτουργία μικρής επιχείρησης παροχής υπηρεσιών ή εμπορικού γραφείου, μπορεί να αποτελέσουν εξοπλισμένοι χώροι γραφείων, που λειτουργούν σε όλη τη χώρα. Συνήθως δίνουν τη δυνατότητα χρήσης της διεύθυνσής τους ως διεύθυνση αλληλογραφίας της φιλοξενούμενης επιχείρησης, ενώ εκτός του εξοπλισμού, διαθέτουν βασικό προσωπικό υποστήριξης (γραμματεία που δέχεται κλήσεις στο όνομα της φιλοξενούμενης επιχείρησης και κλητήρας).

Πίνακας 3: Εξοπλισμένα / στελεχωμένα γραφεία για προσωρινή ή μόνιμη εγκατάσταση

Όνομα	Διεύθυνση	Βασικές υπηρεσίες	Ιστοσελίδα
Regus	Διάφορες διευθύνσεις στον Άγιο Παύλο και σε άλλες πόλεις της Βραζιλίας	- Εξοπλισμένα γραφεία, θέσεις εργασίας και χώρος συνεδριάσεων	www.regus.com.br
Link2U Coworking	Av. Paulista 2.202 São Paulo – SP	- Internet, fax	www.link2u.com.br
Go Work	Διάφορες διευθύνσεις στον Άγιο Παύλο	- Τηλεφωνητής, κλητήρας	www.gowork.com.br
Espaço Berrini - Escritórios Virtuais	Av Eng. Luis Carlos Berrini, 1140 Brooklin São Paulo - SP	- Χρήση διεύθυνσης γραφείου ως ταχυδρομική διεύθυνση της εταιρίας	http://www.qgdi.com.br
Office&Co	Av. Doutor Cardoso de Melo, 1460, Vila Olímpia	- Σε ορισμένες περιπτώσεις, δυνατότητα videoconferencing και	www.officeco.com.br

Όνομα	Διεύθυνση	Βασικές υπηρεσίες	Ιστοσελίδα
	São Paulo - SP	χώρος στάθμευσης.	
BQ	Rua São José, 40, 2º, 3º, 4º, 9º, 12º andares - Centro - Rio de Janeiro – RJ		www.bq.com.br
Sirius Business Cente	Av. Barão Homem de Melo, 4500, cj.1101, Bairro Estoril, Belo Horizonte - MG		www.siriusoffice.com.br

Η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών των παραπάνω επιχειρήσεων δεν είναι γνωστή στο Γραφείο ΟΕΥ Αγίου Παύλου και ο κατάλογος παρατίθεται ενδεικτικά και προς αξιολόγηση των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων. Περισσότερες επιλογές είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα του Βραζιλιανού Συνδέσμου Επιχειρηματικών Κέντρων και Εικονικών Γραφείων - ANCNEV (www.ancnev.com.br). Κατάλογος επιχειρήσεων – μελών του Συνδέσμου ανά πολιτεία: www.ancnev.com.br/escritorios-associados/

Καινοτόμες ξένες επιχειρήσεις υψηλού αντίκτυπου μπορούν επίσης να εγκατασταθούν στο Διεθνές Κέντρο Καινοτομίας - C2i της πολιτείας Paraná, που λειτουργεί υπό την τοπική Ομοσπονδία Βιομηχανιών - FIEP και το Εθνικό Σύστημα Βιομηχανικής Εκπαίδευσης – SENAI. Οι ξένες επιχειρήσεις, είτε πρόκειται για νεοφυείς, είτε για ήδη υπάρχουσες, που επιθυμούν να εξασφαλίσουν ήπια εγκατάσταση και προσαρμογή κατά την είσοδό τους στη βραζιλιανή αγορά, μπορούν να αξιοποιήσουν το ειδικό πρόγραμμα «Soft Landing» του Κέντρου, στο οποίο περιλαμβάνονται υπηρεσίες υποστήριξης διαδικασιών έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας, συμβουλευτικής για φορολογικά θέματα, δικτύωσης με επενδυτές και αγοραστές, κλπ. Εκτός της φυσικής, είναι ακόμα δυνατή η απομακρυσμένη συμμετοχή στο C2i. Ακολουθούν τα στοιχεία επικοινωνίας του Κέντρου.

Διεθνές Κέντρο Καινοτομίας πολιτείας Paraná / SENAI

www.senaipr.org.br

email: <http://www.senaipr.org.br/formulario-de-contato---senai--pr-6-1418-69178.shtml>

Αντίστοιχα, επιχειρήσεις που επιθυμούν να αναπτύξουν κάποιο βιομηχανικό προϊόν ή τεχνολογική καινοτομία τοπικά, μπορούν να αξιολογήσουν το ενδεχόμενο εγκατάστασης στην πολιτεία Bahia, όπου λειτουργεί το Επιστημονικό και Τεχνολογικό Κέντρο SENAI – CIMATEC. Αποτελεί συνεργασία του βραζιλιανού φορέα έρευνας και βιομηχανικής καινοτομίας EMBRAPA, εποπτευόμενου από το Υπουργείο Επιστήμης, Τεχνολογίας και Καινοτομίας, και του τοπικού συστήματος βιομηχανικής εκπαίδευσης SENAI, που τελεί υπό την αιγίδα της Ομοσπονδίας Βιομηχανιών της πολιτείας FIEB.

Το SENAI – CIMATEC δραστηριοποιείται κυρίως στους τομείς αυτοματισμού, μηχανικής ακριβείας, υλικών, μικροηλεκτρονικής, ρομποτικής, λογισμικού και χημείας. Διαθέτει ευρύ δίκτυο συνεργασιών με ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα σε όλο τον κόσμο. Από Ευρώπη, ενδεικτικά, συνεργάζεται με τα γερμανικά ερευνητικά κέντρα DFKI και Fraunhofer (τεχνητή νοημοσύνη, logistics, ηλιακή και αιολική ενέργεια, χημεία, αυτοματισμοί, λογισμικό), με το ολλανδικό τεχνολογικό πανεπιστήμιο Delft, το βρετανικό Cardiff και το πολυτεχνείο Βαρκελώνης.

Μεταξύ των δραστηριοτήτων του SENAI – CIMATEC περιλαμβάνεται ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη τεχνολογικών λύσεων για λογαριασμό επιχειρήσεων, ή η ανάπτυξη του πρωτοτύπου μιας λύσης / προϊόντος που έχει ήδη σχεδιαστεί από κάποια επιχείρηση, η οποία δεν διαθέτει υποδομή για να το κατασκευάσει. Το SENAI – CIMATEC απευθύνεται σε εγχώριες / τοπικές και διεθνείς επιχειρήσεις. Τα

δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας των πρωτοτύπων που κατασκευάζει αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης με τους παραγγέλλοντες.

Λειτουργούν ακόμα στο πλαίσιο του SENAI – CIMATEC, θερμοκοιτίδα επιχειρήσεων και υπερυπολογιστής, ο ταχύτερος στη Λατινική Αμερική, η υπολογιστική ισχύς του οποίου διατίθεται προς ενοικίαση από τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις / ερευνητικούς φορείς.

Επιστημονικό και Τεχνολογικό Κέντρο πολιτείας Bahia / SENAI – CIMATEC

Θερμοκοιτίδα επιχειρήσεων

τηλ.: + 55 (71) 3534-8090, email: sacsennai@fieb.org.br

www.fieb.org.br/senai

2.5 Φορολογία

Στον πίνακα που ακολουθεί συνοψίζονται οι σημαντικότεροι φόροι που επιβάλλονται στη Βραζιλία.

Πίνακας 4: Κύριοι φόροι

Είδος	Περιγραφή
Ομοσπονδιακοί φόροι	
Φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων (IRPF)	Ετήσια εισοδήματα μέχρι R\$ 26.816,55 (οικονομικό έτος 2015) είναι αφορολόγητα. Από και πάνω ισχύει κλίμακα φόρου που κυμαίνεται μεταξύ 7,5%-27,5% επί του φορολογητέου εισοδήματος. Φορολογούνται και τα εισοδήματα εξωτερικού. Ξένοι πολίτες που εργάζονται στη Βραζιλία με προσωρινή θεώρηση εργασίας, υπόκεινται επίσης σε φορολογία για όλα τους τα εισοδήματα, στη Βραζιλία και στο εξωτερικό, με την παραπάνω κλίμακα. Όσοι εργάζονται στη Βραζιλία με άλλου είδους θεωρήσεις, φορολογούνται για εισοδήματα που κερδίζουν στη χώρα με 25% για τις πρώτες 183 ημέρες της παραμονής τους και στη συνέχεια, για εισοδήματα που αποκτούν στη Βραζιλία και στο εξωτερικό, με τους παραπάνω συντελεστές.
Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων (IRPJ)	Ισχύει ενιαίος συντελεστής φόρου για όλων των ειδών τις επιχειρήσεις, ύψους 15% επί του πραγματικού ή του τεκμαρτού ή του μετά από διαιτησία προκύπτοντος φορολογητέου εισοδήματος. Επιπλέον φόρος 10% επιβάλλεται στο ποσό του φορολογητέου εισοδήματος που υπερβαίνει τα R\$ 20.000 το μήνα. Φορολογούνται και τα εισοδήματα εξωτερικού. Θυγατρικές και υποκαταστήματα ξένων επιχειρήσεων φορολογούνται όπως οι βραζιλιανές επιχειρήσεις.
Φόρος βιομηχανικών προϊόντων (IPI)	Επιβάλλεται μόνο στα βιομηχανικά προϊόντα, είτε αυτά παράγονται στη Βραζιλία, είτε εισάγονται. Δεν επιβάλλεται στις εξαγωγές. Κυμαίνεται μεταξύ 10-15% επί της αξίας του είδους.
Εισαγωγικός δασμός (II)	Το ισχύον δασμολόγιο είναι διαθέσιμο εδώ: www.desenvolvimento.gov.br/sitio/interna/interna.php?area=5&menu=3361
Φόρος χρηματοπιστωτικών συναλλαγών (IOF)	Επιβάλλεται στις χρηματοπιστωτικές συναλλαγές. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Πιστωτικές κάρτες: 0,38% +0,0082% την ημέρα και μέχρι 3% το χρόνο για φυσικά πρόσωπα και για συναλλαγές εσωτερικού. 6,38% για συναλλαγές εξωτερικού. Για νομικά πρόσωπα και για συναλλαγές μέχρι R\$ 30.000,00, 0,38% +0,00137% την ημέρα ▪ Αγορά συναλλάγματος: μέχρι 25% επί της αξίας συναλλαγής ▪ Ασφάλιση: μέχρι 25% επί της αξίας συναλλαγής ▪ Αγορά τίτλων ή κινητών αξιών: μέχρι 1,5% την ημέρα
Φόρος Αγροτικής Περιουσίας	Μεταξύ 0,03% και 20%, ανάλογα με την περιοχή και την παραγωγικότητα της αγροτικής

Είδος	Περιγραφή
(ITR)	γης.
Φόροι πολιτειών και ομοσπονδιακής περιοχής	
Φόρος Κυκλοφορίας Αγαθών και Υπηρεσιών (ICMS)	Επιβάλλεται σε αγαθά και υπηρεσίες και σε ποσοστά μεταξύ 7% και 25%. Πιο κοινός ο συντελεστής 18% (πολιτείες RJ, SP, MG και RS) και 17% (άλλες πολιτείες και DF). Στις διαπολιτειακές συναλλαγές ο φόρος είναι 7% ή 12%, ανάλογα με τον προορισμό. Επιβάλλεται και στις εισαγωγές προϊόντων, όχι στις εξαγωγές.
Δημοτικοί φόροι	
Φόρος υπηρεσιών (ISS)	Μεταξύ 2%-5%. Επιβάλλεται στις υπηρεσίες, εκτός από τις μεταφορές, επικοινωνίες και παροχή ηλεκτρικού ρεύματος που υπόκεινται στο φόρο ICMS.
Φόρος αστικής ακίνητης περιουσίας (IPTU)	Μέχρι 6% επί της αξίας μεταβίβασης ή πώλησης του ακινήτου.
Εισφορές	
Κοινωνική εισφορά επί των κερδών των νομικών προσώπων (CSL)	9% στα κέρδη προ φόρων.
Εισφορά κοινωνικής ασφάλισης (COFINS)	Εισπράττεται σε μηνιαία βάση επί του τζίρου. Συνήθως 7,6% για τα εγχώρια προϊόντα. Επιβάλλεται επίσης στις εισαγωγές αγαθών (επί της αξίας μετά την επιβολή του δασμού στο εισαγόμενο προϊόν - duty paid value) και υπηρεσιών. Από τον Ιούνιο 2015, οι εισαγωγές επιβαρύνονται με υψηλότερο ποσοστό σε σχέση με τα εγχώρια προϊόντα (από 9,25 άθροισμα COFINS + PIS, σε 11,75%).
Πρόγραμμα Κοινωνικής Ένταξης (PIS)	Εισπράττεται σε μηνιαία βάση επί του τζίρου. Συνήθως 1,65% για τα εγχώρια προϊόντα. Επιβάλλεται επίσης στις εισαγωγές αγαθών (επί της αξίας μετά την επιβολή του δασμού στο εισαγόμενο προϊόν - duty paid value) και υπηρεσιών. Από τον Ιούνιο 2015, οι εισαγωγές επιβαρύνονται με υψηλότερο ποσοστό σε σχέση με τα εγχώρια προϊόντα (από 9,25 άθροισμα COFINS + PIS, σε 11,75%).
Εργοδοτικές εισφορές	Απαρτίζονται από 7 διαφορετικές εισφορές, που κυμαίνονται αθροιστικά μεταξύ 26,8%-28,6% της μισθοδοσίας.

Δεν υπάρχει Συμφωνία Αποφυγής Διπλής Φορολογίας μεταξύ Ελλάδας και Βραζιλίας.

2.6 Απασχόληση

2.6.1. Προβλέψεις νομοθεσίας

Η εργασιακή νομοθεσία στη Βραζιλία θεωρείται ιδιαίτερα ευνοϊκή για τους εργαζόμενους. Στις βασικές προβλέψεις περιλαμβάνονται:

- Κατώτατος μισθός (R\$ 937 για το 2017).
- Προσαύξηση μεταξύ 10% και 40% επί του βασικού μισθού για ανθυγιεινή εργασία.
- Προσαύξηση 30% επί του βασικού μισθού για επικίνδυνη εργασία.
- Πληρωμή μισθού εντός των 5 πρώτων ημερών κάθε μήνα, στο τοπικό νόμισμα.
- 8ωρο εργασίας την ημέρα και όχι περισσότερες από 44 ώρες το μήνα

- 15λεπτο διάλειμμα για εργασία μεταξύ 4 και 6 ωρών και 1-2 ώρες για εργασία περισσότερη από 6 ώρες
- Μείωση μισθού επιτρέπεται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις.
- Υποχρεωτική καταβολή 13^{ου} μισθού.
- Αποζημίωση για υπερωρίες.
- Άδεια 30 ημερών το χρόνο (συμπεριλαμβάνονται τα σαββατοκύριακα).
- Άδεια μητρότητας και πατρότητας 120 και 5 ημερών, αντίστοιχα.
- Ειδοποίηση 30 ημερών για απόλυση.
- Δικαίωμα στην απεργία.
- Υποχρεωτική συμμετοχή των εργαζόμενων, ντόπιων και αλλοδαπών, στο σύστημα υγείας και κοινωνικής ασφάλισης της χώρας. Οι σχετικές εργοδοτικές εισφορές ανέρχονται σε 29% του ακαθάριστου μισθού. Ο εργοδότης οφείλει επίσης να συνεισφέρει 8,5% του ακαθάριστου μισθού των εργαζόμενων σε ταμείο αποζημιώσεων για απολύσεις.

2.6.2 Απασχόληση αλλοδαπού προσωπικού - θεωρήσεις εισόδου

Μόνιμη θεώρηση εισόδου δίδεται σε αλλοδαπά φυσικά πρόσωπα που αποδεδειγμένα επενδύουν στη Βραζιλία ποσό ίσο ή μεγαλύτερο από 500.000,00 ρεάις, σε νέα ή υφιστάμενη επιχείρηση.

Η Εθνική Επιτροπή Μετανάστευσης μπορεί να εγκρίνει μόνιμη θεώρηση εισόδου για επένδυση χαμηλότερη των 500.000,00 ρεάις, αλλά πάντως υψηλότερη από 150.000,00 ρεάις, εφόσον η επένδυση είναι καινοτόμος, αφορά εφαρμοσμένη έρευνα, επιστημονικό ή τεχνολογικό πεδίο. Σε αυτή την περίπτωση, θα πρέπει να ισχύει ένα από τα παρακάτω για τον αποδέκτη της επένδυσης:

- Να έχει λάβει κρατική υποστήριξη για προώθηση καινοτομίας,
- Να είναι εγκαταστημένος σε τεχνολογικό πάρκο ή σε κέντρο νεοφυών επιχειρήσεων,
- Να έχει συμμετάσχει σε κρατικό πρόγραμμα υποστήριξης νεοφυών επιχειρήσεων,
- Να έχει λάβει υποστήριξη από εταιρία προώθησης νεοφυών επιχειρήσεων.

Η Εθνική Επιτροπή Μετανάστευσης μπορεί ακόμα να εγκρίνει μόνιμη θεώρηση εισόδου για επένδυση χαμηλότερη των 500.000,00 ρεάις συνεξετάζοντας παραμέτρους όπως η καινοτομία, ο αναμενόμενος βαθμός διεξόδου και ο αντίκτυπος των προϊόντων / υπηρεσιών της εταιρίας – αποδέκτη της επένδυσης.

Όσον αφορά την απασχόληση αλλοδαπού προσωπικού, μπορεί να πραγματοποιηθεί όταν ο εργαζόμενος πάρει μια από τις παρακάτω θεωρήσεις εισόδου στη χώρα:

- Προσωρινή θεώρηση (μέχρι 2 χρόνια με δυνατότητα ανανέωσης 2 ακόμα χρόνων)
Εκδίδεται για επαγγελματίες των οποίων οι γνώσεις και τα προσόντα δεν είναι διαθέσιμα τοπικά, που έχουν συνάψει συμβόλαιο απασχόλησης με βραζιλιανή εταιρία. Υπόκεινται στη βραζιλιανή εργασιακή νομοθεσία. Η εταιρία που τους προσλαμβάνει οφείλει να διατηρεί τον κανόνα των 2/3, δηλαδή τα 2/3 του προσωπικού που απασχολεί να είναι βραζιλιανοί πολίτες.
- Προσωρινή θεώρηση (1+1 χρόνος)
Αφορά τεχνικό προσωπικό που δεν διαθέτει συμβόλαιο εργασίας με κάποια εταιρία, αλλά τοποθετείται στη χώρα στο πλαίσιο συμφωνίας μεταφοράς τεχνολογίας / τεχνογνωσίας. Δεν θεωρείται προσωπικό της βραζιλιανής επιχείρησης και δεν οφείλει να συνεισφέρει στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.
- Θεώρηση μόνιμης εργασίας (5 χρόνια)

Αφορά διευθυντικά στελέχη. Υπάρχει περιορισμός στην απασχόληση αλλοδαπών διευθυντικών στελεχών στη Βραζιλία ανάλογα με το ύψος της επένδυσης. Για απασχόληση ενός αλλοδαπού διευθυντικού στελέχους απαιτείται επένδυση τουλάχιστον R\$600.000, και προσαύξηση κατά R\$600.000 για κάθε επόμενο, αν και το ποσό μπορεί να μειωθεί ανάλογα με τις θέσεις εργασίας που η εταιρία προτίθεται να δημιουργήσει τοπικά.

Σημειώνεται ότι αλλοδαποί μηχανικοί, αρχιτέκτονες και αγρονόμοι μπορούν να εργαστούν στη Βραζιλία μόνον εφόσον εγγραφούν σε προσωρινό μητρώο του Ομοσπονδιακού Συμβουλίου Μηχανικής και Αγρονομίας (CONFEA/CREA). Το αίτημα για την προσωρινή εγγραφή του αλλοδαπού φυσικού προσώπου στο μητρώο αποτελεί πρωτοβουλία της βραζιλιανής εταιρίας στην οποία θα απασχοληθεί και έπεται της λήψης προσωρινής θεώρησης και άδειας εργασίας, για την εξασφάλιση της οποίας, ο εργοδότης οφείλει να αποδείξει ότι ο αλλοδαπός επαγγελματίας διαθέτει γνώσεις και προσόντα μη διαθέσιμα τοπικά. Κατάλογος των πολιτειακών γραφείων του CONFEA/CREA είναι διαθέσιμος στην ιστοσελίδα: www.confesa.org.br/cgi/cgilua.exe/sys/start.htm?sid=982

2.6.3 Άλλα πρακτικά ζητήματα

Η Ελλάδα διαθέτει διμερή Σύμβαση Κοινωνικών Ασφαλίσεων με τη Βραζιλία.

Ακολουθεί πίνακας με τα στοιχεία μεγάλων εταιριών ανεύρεσης προσωπικού.

Πίνακας 5: Ενδεικτικός κατάλογος εταιριών επιλογής ανθρώπινου δυναμικού

Εταιρία	Ιστοσελίδα
Adecco	www.adecco.com.br
Fesa	www.fesa.com.br
Grupo Foco	www.grupofoco.com.br
Manpower Brazil	www.manpower.com.br
Randstad Brasil	www.randstad.com.br

2.7 Προστασία Δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας

Η Βραζιλία είναι μέλος του World Intellectual Property Organization (WIPO) και έχει προσχωρήσει στη Σύμβαση των Παρισίων για την προστασία της διανοητικής ιδιοκτησίας, στη Σύμβαση της Βέρνης για την προστασία καλλιτεχνικών και λογοτεχνικών έργων, στη Συνθήκη Διεθνούς Συνεργασίας (για διπλώματα ευρεσιτεχνίας) – PCT, καθώς και στη Συμφωνία TRIPS του ΠΟΕ. Δεν είναι μέλος της Συμφωνίας της Μαδρίτης σχετικά με τη Διεθνή Καταχώρηση Σημάτων.

Δεδομένου ότι η Βραζιλία δεν έχει προσχωρήσει στο Πρωτόκολλο της Μαδρίτης, η αίτηση κατοχύρωσης εμπορικού σήματος μπορεί να γίνει μόνο τοπικά. Αντίθετα, καθώς Ελλάδα και Βραζιλία έχουν προσχωρήσει στην PCT, για την κατάθεση διπλώματος ευρεσιτεχνίας στη Βραζιλία, η αίτηση μπορεί να υποβληθεί στην Ελλάδα. Λεπτομέρειες είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα του Οργανισμού Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας (www.obl.gr).

Στη Βραζιλία αρμόδιος φορέας για θέματα διανοητικής ιδιοκτησίας, εμπορικά σήματα, βιομηχανικά σχέδια, ευρεσιτεχνίες, προστασία λογισμικού και τοπογραφίας κυκλωμάτων, καθώς και συμβάσεις μεταφοράς τεχνολογίας, είναι το Instituto Nacional da Propriedade Industrial (INPI). Ο νόμος που διέπει

την προστασία των παραπάνω (9279/96) έχει αναρτηθεί στην αγγλική γλώσσα στη θέση: www.inpi.gov.br/legislacao-1/lei9279-ingles.pdf Το σύνολο της νομοθεσίας στην πορτογαλική είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: www.inpi.gov.br/links-destaques/sobre/legislacao-1

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρηματοδοτεί τη λειτουργία κέντρου υποστήριξης για την προστασία δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας μικρομεσαίων ευρωπαϊκών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται ή επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν σε χώρες της Λατινικής Αμερικής (Αργεντινή, Βενεζουέλα, Βολιβία, Βραζιλία, Γουατεμάλα, Ελ Σαλβαδόρ, Ισημερινός, Κολομβία, Κόστα Ρίκα, Κούβα, Μεξικό, Νικαράγουα, Ονδούρα, Ουρουγουάη, Παναμάς, Παραγουάη, Περού και Χιλή. Η έδρα του Mercosur IPR SME Helpdesk βρίσκεται στην πόλη Campinas, πολιτεία Αγίου Παύλου Βραζιλίας, και οι υπηρεσίες του παρέχονται δωρεάν. Στην ιστοσελίδα του κέντρου, www.latinamerica-ipr-helpdesk.eu, υπάρχουν πρακτικοί οδηγοί και webinars για την προστασία δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας στις χώρες ενδιαφέροντος, μεταξύ των οποίων και η Βραζιλία.

2.7.1 Εμπορικά σήματα

Τα ξένα σήματα κατοχυρώνονται στη Βραζιλία σύμφωνα με τις προβλέψεις της Σύμβασης των Παρισίων για την προστασία της Διανοητικής Ιδιοκτησίας και η διάρκεια προστασίας είναι 10 χρόνια. Σήμα που δε χρησιμοποιείται για 5 χρόνια από την κατοχύρωσή του, χάνει την προστασία του. Αίτηση κατοχύρωσης εμπορικού σήματος μπορεί να υποβάλει οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ωστόσο στην περίπτωση ξένης οντότητας, η αίτηση μπορεί να υποβληθεί μόνο από δικηγόρο που διαμένει στη Βραζιλία, με εξουσιοδότηση από τον κάτοχο του σήματος, για τη δικαστική και διοικητική εκπροσώπηση του, καθώς και για την παραλαβή δικαστικών κλήσεων.

Στο Παράρτημα, ενότητα 7.2 Ενδεικτικός Κατάλογος Δικηγορικών Γραφείων περιλαμβάνονται γραφεία με ειδικευση στην κατοχύρωση εμπορικών σημάτων και σε θέματα προστασίας διανοητικής ιδιοκτησίας γενικά.

Επισημαίνεται η σκοπιμότητα κατοχύρωσης εμπορικού σήματος σε όσο το δυνατό περισσότερες συναφείς με το προϊόν κατηγορίες και υποκατηγορίες, καθώς υπάρχουν περιπτώσεις κατοχύρωσης από βραζιλιανές επιχειρήσεις γνωστών εμπορικών σημάτων / ονομάτων σε κατηγορίες και υποκατηγορίες που δεν έχουν δεσμευθεί από τον πραγματικό τους κάτοχο. Προκαλείται έτσι σύγχυση στους καταναλωτές και ενδεχομένως ανταγωνισμός ή και ζημιά στη φήμη του πραγματικού κατόχου του σήματος.

Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να διαπιστώσουν αν ένα εμπορικό σήμα έχει ήδη κατοχυρωθεί ή τελεί υπό διαδικασία κατοχύρωσης, μέσω της ιστοσελίδας του INPI (προϋποθέτει δωρεάν εγγραφή): https://gru.inpi.gov.br/pePI/jsp/marcas/Pesquisa_classe_basica.jsp

Ο Νόμος 9279/96 προβλέπει δυνατότητα υποβολής ένστασης εντός 60 ημερών από την ανακοίνωση μιας αίτησης κατοχύρωσης εμπορικού σήματος. Η ένσταση μπορεί να υποβληθεί από έχοντες έννομο συμφέρον, μέσω δικηγορικού γραφείου με έδρα τη Βραζιλία.

Η διαδικασία κατοχύρωσης εμπορικού σήματος διαρκεί περίπου ένα χρόνο, εφόσον δεν υπάρξουν ενστάσεις.

2.7.2 Γεωγραφικές ενδείξεις

Η βραζιλιανή νομοθεσία δεν προβλέπει την αναγνώριση μη γεωγραφικών ονομάτων ως γεωγραφική ένδειξη.

Στην περίπτωση αλλοδαπής γεωγραφικής ονομασίας που έχει ήδη αναγνωρισθεί ως Γεωγραφική Ένδειξη στη χώρα καταγωγής ή έχει αναγνωρισθεί από φορείς ή αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς, την καταχώριση πρέπει να αιτηθεί ο δικαιούχος της Γεωγραφικής Ένδειξης. Σε αυτή την περίπτωση, συνήθως αρκεί η προσκόμιση του εγγράφου με το οποίο αναγνωρίστηκε η Γεωγραφική Ένδειξη από αρμόδια διεθνή οντότητα ή οργανισμό, εφόσον περιλαμβάνει όλες τις προβλεπόμενες από τη βραζιλιανή νομοθεσία πληροφορίες (π.χ. στοιχεία που αποδεικνύουν την επίδραση του γεωγραφικού περιβάλλοντος στην ποιότητα, ή στα χαρακτηριστικά του προϊόντος ή υπηρεσίας, περιγραφή της διαδικασίας ή της μεθόδου παραγωγής του προϊόντος ή υπηρεσίας που θα πρέπει να είναι τοπική, κλπ.).

Κατάλογοι των κατοχυρωμένων στη Βραζιλία εγχώριων και αλλοδαπών γεωγραφικών ενδείξεων και αιτήματα αναγνώρισης σε εξέλιξη είναι διαθέσιμα εδώ: www.inpi.gov.br/menu-servicos/indicacao-geografica/pedidos-de-indicacao-geografica-no-brasil

2.7.3 Λοιπές περιπτώσεις ΔΔΙ

- Οι ευρεσιτεχνίες προστατεύονται για 20 χρόνια, τα υποδείγματα χρησιμότητας για 15 και τα βιομηχανικά σχέδια για 10. Η διαδικασία εξέτασης ευρεσιτεχνιών διαρκεί περίπου τέσσερα χρόνια.
- Η προστασία του λογισμικού διέπεται από το Νόμο 9.609/98, διαθέσιμος στην πορτογαλική γλώσσα στην ιστοσελίδα www.planalto.gov.br/ccivil_03/leis/L9609.htm. Δεν είναι απαραίτητη η κατοχύρωση του κώδικα στο βραζιλιανό Εθνικό Ινστιτούτο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας πριν την κυκλοφορία του προϊόντος στο εμπόριο, αλλά ενθαρρύνεται, προκειμένου να διευκολύνεται η προστασία του.
- Συμβόλαια μεταφοράς τεχνολογίας, τεχνικής και επιστημονικής συνεργασίας, κλπ. πρέπει να υποβάλλονται προς έγκριση στο INPI και να δηλώνονται στην κεντρική Τράπεζα της Βραζιλίας. Σε διαφορετική περίπτωση δεν μπορούν να πληρωθούν δικαιώματα εκμετάλλευσης στο εξωτερικό.
- Και οι συμβάσεις δικαιόχρησης πρέπει να δηλώνονται στο INPI, σύμφωνα με το νόμο 9279/96.

2.8 Καταχώριση Domain Name

Αρμόδιος φορέας για την καταχώριση domain names στη Βραζιλία είναι το Núcleo de Informação e Coordenação do Ponto BR (www.nic.br).

Ισχύει η αρχή της χρονικής προτεραιότητας των αιτούντων, ενώ η καταχώριση domain name δεν συνελάγεται απόκτηση οποιουδήποτε δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας επί του ονόματος.

Domain Name μπορεί να καταχωρίσει οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο με έδρα τη Βραζιλία. Στην περίπτωση των ξένων επιχειρήσεων, η αίτηση μπορεί να υποβληθεί μόνο από δικηγорικό γραφείο που έχει συσταθεί νόμιμα στη Βραζιλία. Λεπτομέρειες επί της διαδικασίας, στην πορτογαλική γλώσσα, είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα <http://registro.br/dominio/reg-estrangeiros.html>

2.9 Προβλήματα που Συναντούν οι Ξένοι Επενδυτές

Η Βραζιλία κατέλαβε την 80^η θέση μεταξύ 138 αξιολογούμενων χωρών στην κατάταξη Global Competitiveness Index 2017 – 2018 του World Economic Forum, από την 81η πέρσι. Η καλύτερη θέση που είχε ποτέ καταλάβει ήταν η 48^η το 2012.

Μετά το ξέσπασμα οικονομικών σκανδάλων καθώς και πολιτικής αστάθειας, διαφαίνεται μία βελτίωση της λειτουργίας των θεσμών. Επίσης μετά από δύο χρόνια συνεχούς πτώσης του Α.Ε.Π. και επιδείνωσης

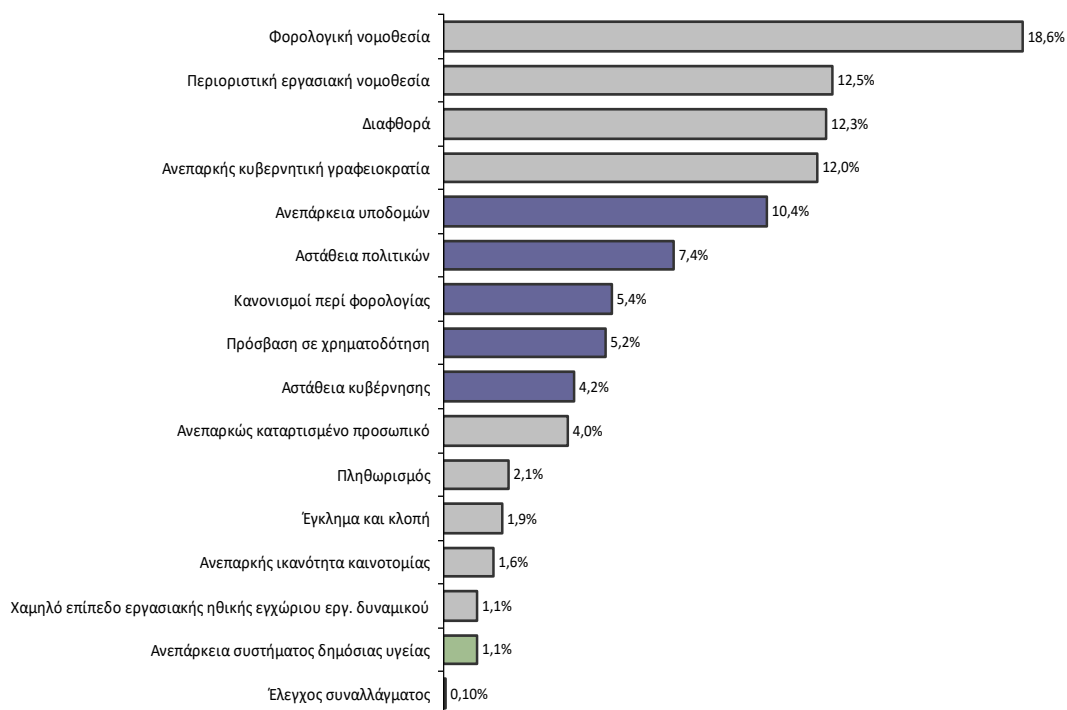
των μακροοικονομικών συνθηκών, η Βραζιλία το 2017 βελτιώνει τα οικονομικά της, επαναφέροντας τον πληθωρισμό και τα κυβερνητικά ελλείμματα σε τροχιά ελέγχου.

Ωστόσο, η μεγαλύτερη πρόοδος της Βραζιλίας παρατηρείται στον τομέα της καινοτομίας, με μεγάλες βελτιώσεις στην ποιότητα της έρευνας, καθώς και στην καλύτερη εκπαίδευση των επιστημόνων και των μηχανικών.

Σύμφωνα με την έρευνα, το μεγαλύτερο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της Βραζιλίας είναι το μέγεθος της αγοράς της. Η απώλεια 18 θέσεων σε σχέση με πέρσι αποδίδεται κυρίως στην επιδείνωση των δημοσίων οικονομικών και στα σκάνδαλα διαφθοράς, ενώ επισημαίνεται η ανάγκη μεταρρυθμίσεων για την εξασφάλιση καλύτερης ποιότητας εκπαίδευσης.

Στο Γράφημα παρουσιάζονται οι παράγοντες που κρίνονται ως οι πλέον προβληματικοί για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στη Βραζιλία, όπως καταγράφηκαν στην έρευνα World Economic Forum's Executive Opinion Survey 2017-2018, μεταξύ στελεχών βραζιλιανών επιχειρήσεων.

Γράφημα 4: Οι πλέον αποτρεπτικοί παράγοντες για το επιχειρείν στη Βραζιλία

Πηγή: Economic Forum's Executive Opinion Survey 2017-2018,

Επιπλέον, η παραγωγή στη Βραζιλία επιβαρύνεται με αυτό που η εγχώρια βιομηχανία ονομάζει «κόστος Βραζιλίας», το οποίο ευθύνεται σε σημαντικό βαθμό και για την υποχώρηση της ανταγωνιστικότητάς της διεθνώς. Συγκρίνοντας το κόστος παραγωγής βιομηχανικών προϊόντων στη Βραζιλία σε σχέση με το αντίστοιχο μέσο κόστος σε Αργεντινή, Γαλλία, Γερμανία, Ελβετία, ΗΒ, ΗΠΑ, Ιαπωνία, Ινδία, Ισπανία, Ιταλία, Καναδά, Κίνα, Μεξικό, Ν. Κορέα και Χιλή, η Ομοσπονδία Βιομηχανιών Αγίου Παύλου (FIESP)

εκτιμά ότι το «κόστος Βραζιλίας» επιβαρύνει την εγχώρια παραγωγή κατά 23,4% σε σχέση με τους βασικούς της εμπορικούς εταίρους. Το «κόστος Βραζιλίας» αναλύεται ως εξής:

- 13,8% αποδίδεται στο υψηλό επίπεδο φόρων (άμεσων, έμμεσων και γραφειοκρατίας για τον υπολογισμό και την πληρωμή τους),
- 4,1% αποδίδεται στο κόστος κεφαλαίου κίνησης,
- 3% αφορά το κόστος της ενέργειας και των πρώτων υλών,
- 1,5% αποδίδεται στις ανεπαρκείς υποδομές μεταφορών και logistics,
- 0,7% αφορά επιπλέον παροχές στους εργαζόμενους, λόγω ανεπαρκών δημόσιων παροχών (π.χ. επιπλέον ιατροφαρμακευτική περίθαλψη) και
- 0,3% αφορά επιπλέον επιβάρυνση λόγω του κόστους μη εμπορεύσιμων υπηρεσιών (ενοίκια, νομικές υπηρεσίες, κλπ).

3 Επένδυση στο χρηματιστήριο

Το χρηματιστήριο της Βραζιλίας, BM&F BOVESPA, εδρεύει στον Άγιο Παύλο. Διαπραγματεύονται μετοχές, χρεόγραφα, συνάλλαγμα, συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης, εμπορεύματα, περιουσιακά στοιχεία, πιστώσεις άνθρακα και αμοιβαία κεφάλαια (μετοχικά, ακίνητης περιουσίας και επιχειρηματικών συμμετοχών).

Ξένοι θεσμικοί φορείς και ιδιώτες μπορούν να επενδύσουν σε όλα τα προϊόντα του βραζιλιανού χρηματιστηρίου. Όσοι δεν διαθέτουν έδρα / μόνιμη κατοικία στη Βραζιλία, πρέπει να ορίσουν νόμιμο εκπρόσωπο στη Βραζιλία, που θα είναι υπεύθυνος για την εγγραφή σε μητρώα της Κεντρικής Τράπεζας και της Ρυθμιστικής Αρχής CVM και για την παροχή πληροφοριών. Αν ο εκπρόσωπος του επενδυτή είναι φυσικό πρόσωπο ή νομικό πρόσωπο που δεν δραστηριοποιείται στο χρηματοπιστωτικό τομέα, θα πρέπει επίσης να επιλέξει χρηματιστηριακή εταιρία που θα είναι από κοινού υπεύθυνη για την αντιπροσώπευσή του στις αρχές.

Λεπτομέρειες είναι διαθέσιμες στις παρακάτω ιστοσελίδες:

- Χρηματιστήριο Αγίου Παύλου BM&F BOVESPA: www.bmfbovespa.com.br
- Ρυθμιστική Αρχή (Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς): CVM – Comissão de Valores Mobiliários, www.cvm.gov.br
- Κλαδικός φορέας: ANBIMA – Associação Brasileira das Entidades dos Mercados Financeiro e de Capitais (Βραζιλιανή Ένωση Φορέων των Χρηματαγορών και Κεφαλαιαγορών), www.anbima.com.br

4 Εμπόριο με τη Βραζιλία

4.1.Εξαγωγές στη Βραζιλία

4.1.1.Περιορισμοί και διατυπώσεις

Ισχύουν περιορισμοί και διατυπώσεις για την εισαγωγή ξένων αγαθών στη Βραζιλία. Οι σημαντικότεροι περιγράφονται στη συνέχεια.

4.7.1.1 Υγειονομικοί - φυτοϋγειονομικοί περιορισμοί

Η Βραζιλία επιβάλλει υγειονομικούς – φυτοϋγειονομικούς περιορισμούς στην εισαγωγή νωπών προϊόντων φυτικής και κάθε είδους ζωικής προέλευσης. Οι εξαγωγείς θα πρέπει να απευθύνονται στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ώστε εφόσον υπάρχει ευρύτερο ελληνικό ενδιαφέρον εξαγωγής του συγκεκριμένου είδους στη Βραζιλία, να κινηθεί διαδικασία επίσημου αιτήματος αναγνώρισης της ισοδυναμίας των υγειονομικών επιθεωρήσεων των δύο χωρών / φυτοϋγειονομικής επικινδυνότητας, και συνακόλουθης απελευθέρωσης της εν λόγω αγοράς.

Σημειώνεται ότι, για τα ελληνικά γαλακτοκομικά και το μέλι βρίσκεται σε εξέλιξη διαδικασία αναγνώρισης της ισοδυναμίας των υγειονομικών επιθεωρήσεων μεταξύ του ελληνικού Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και του βραζιλιανού Υπουργείου Γεωργίας, Κτηνοτροφίας και Τροφίμων. Η διαδικασία είναι ιδιαίτερα χρονοβόρα, αλλά επιτυχής ολοκλήρωσή της θα οδηγήσει σε απελευθέρωση της αγοράς για τα παραπάνω προϊόντα.

Εξάλλου, σε αντίθεση με άλλα νωπά και αποξηραμένα φρούτα, χωρίς περιορισμούς είναι η εξαγωγή στη Βραζιλία ελληνικής σταφίδας, αποκλειστικά της ποικιλίας με την επιστημονική ονομασία *Vitis vinifera*. Η σταφίδα έχει εξαιρεθεί των περιορισμών με βάση κανονισμό που ορίζει ότι εφόσον καταγράφηκαν εισαγωγές στη Βραζιλία από κάποια χώρα το χρονικό διάστημα 1997-2005 και τα προϊόντα της δεν τέθηκαν σε καραντίνα για μεταφορά παρασίτων, αυτά απαλλάσσονται από διαδικασία φυτοϋγειονομικής επικινδυνότητας.

Ανακοινώσεις για νέα πρότυπα και φυτοϋγειονομικά μέτρα που τίθενται σε ισχύ στη Βραζιλία αναρτώνται στην ηλεκτρονική βάση δεδομένων του ΠΟΕ <http://spsims.wto.org>

4.1.1.2. Συμμόρφωση με τεχνικά πρότυπα, πιστοποίηση και εγγραφή σε μητρώα

Ισχύουν τεχνικά πρότυπα συμμόρφωσης για πλήθος προϊόντων (π.χ. μηχανολογικά, χημικά, κλπ.), όπως και για την παροχή υπηρεσιών. Τα πρότυπα εκδίδονται και πωλούνται από το φορέα ABNT στο ηλεκτρονικό του κατάστημα: www.abntcatalogo.com.br

Υποχρέωση πιστοποίησης ισχύει για διάφορα είδη:

- Για την εξαγωγή προϊόντων που συνδέονται με την ανθρώπινη ζωή και ασφάλεια, απαιτείται πιστοποίηση συμμόρφωσης με τα ισχύοντα βραζιλιανά πρότυπα από Οργανισμό Πιστοποίησης Προϊόντων διαπιστευμένο από τον αρμόδιο βραζιλιανό φορέα INMETRO (ισχύει π.χ. για πρίζες ρεύματος, ηλιακά συστήματα θέρμανσης, ηλεκτρικές συσκευές, κλπ). Πλήρης κατάλογος των προϊόντων για τα οποία η πιστοποίηση είναι υποχρεωτική, είναι διαθέσιμος, στην πορτογαλική γλώσσα, στην ιστοσελίδα www.inmetro.gov.br/qualidade/rtepac/compulsorios.asp

Σημειώνεται ότι το INMETRO όπως και το ελληνικό ΕΣΥΔ, είναι μέλη του International Laboratory Accreditation Cooperation και έχουν προσχωρήσει στη συμφωνία αμοιβαίας αναγνώρισης πιστοποιήσεων. Συνεπώς, η πιστοποίηση των προϊόντων μπορεί να πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα από Οργανισμό διαπιστευμένο από το ΕΣΥΔ.

- Φάρμακα και δραστικά φαρμακευτικά συστατικά: Απαιτείται πιστοποίηση των διεθνών παραγωγών που επιθυμούν να εξαγάγουν στη Βραζιλία και η εγγραφή των προϊόντων τους σε μητρώο που τηρεί η Εθνική Υπηρεσία Υγειονομικής Εποπτείας – ANVISA, μετά από αίτημα του ενδιαφερόμενου εισαγωγέα και όχι με πρωτοβουλία του εξαγωγέα.
- Καλλυντικά: Απαιτείται η εγγραφή σε μητρώο που τηρεί η ANVISA ειδών που έχουν συγκεκριμένες ενδείξεις, απαιτούν ενημέρωση για τη μέθοδο και τους περιορισμούς χρήσης τους, κλπ. Για απλά προϊόντα, για τη χρήση των οποίων δεν απαιτούνται ιδιαίτερες οδηγίες, αρκεί απλή ενημέρωση της ANVISA. Η εγγραφή στο μητρώο ή η ενημέρωση της Υπηρεσίας, πραγματοποιείται μετά από αίτημα του ενδιαφερόμενου εισαγωγέα και όχι με πρωτοβουλία του εξαγωγέα.
- Οργανικά προϊόντα: Για να εξαχθούν στη Βραζιλία ως οργανικά, θα πρέπει να λάβουν σχετική πιστοποίηση από φορέα διαπιστευμένο από το βραζιλιανό Υπουργείο Γεωργίας, Κτηνοτροφίας και Τροφίμων, ακόμα κι αν διαθέτουν ήδη πιστοποιήσεις σύμφωνα με την ελληνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία. Η διαδικασία περιλαμβάνει αίτημα του ενδιαφερόμενου εξαγωγέα προς διαπιστευμένο φορέα πιστοποίησης, ο οποίος στη συνέχεια θα επιθεωρήσει τα προϊόντα και τη διαδικασία παραγωγής τους, προκειμένου να διαπιστώσει τη συμμόρφωση με το βραζιλιανό πρότυπο για τα οργανικά τρόφιμα. Εφόσον αποδοθεί ο χαρακτηρισμός «οργανικό» σε ένα προϊόν, ο παραγωγός υποχρεούται στη συνέχεια να εγγραφεί στο Εθνικό Μητρώο Παραγωγών Οργανικών Προϊόντων, που τηρεί το βραζιλιανό Υπουργείο Γεωργίας, Κτηνοτροφίας και Τροφίμων. Περισσότερες πληροφορίες και κόστος της διαδικασίας παρέχονται ανά περίπτωση από τους φορείς πιστοποίησης, κατάλογος των οποίων είναι διαθέσιμος στο Παράρτημα, ενότητα 7.4 Φορείς Πιστοποίησης Οργανικών Προϊόντων.

Λεπτομέρειες είναι διαθέσιμες στις παρακάτω ιστοσελίδες:

- ABNT - Associação Brasileira de Normas Técnicas (Βραζιλιανός Σύνδεσμος Τεχνικών Προτύπων): www.abnt.org.br
- INMETRO - Instituto Nacional de Metrologia, Qualidade e Tecnologia (Εθνικό Ινστιτούτο Μετρολογίας, Ποιότητας και Τεχνολογίας): www.inmetro.gov.br
- ΕΣΥΔ – Εθνικό Σύστημα Διαπίστευσης: www.esyd.gr
- ANVISA - Agência Nacional de Vigilância Sanitária: <http://portal.anvisa.gov.br/>

4.1.1.3 Εισαγωγικοί δασμοί και φόροι

Ισχύουν εισαγωγικοί δασμοί για όλα τα προϊόντα και τις υπηρεσίες προέλευσης χωρών με τις οποίες η Βραζιλία δεν έχει συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου. Το ισχύον δασμολόγιο είναι διαθέσιμο, στην πορτογαλική γλώσσα, στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Ανάπτυξης, Βιομηχανίας και Εξωτερικού Εμπορίου www.desenvolvimento.gov.br/sitio/interna/interna.php?area=5&menu=3361

Στις εισαγωγές επιβάλλονται οι φόροι IPI, COFINS, PIS και ICMS (βλ. ενότητα 2.5 Φορολογία). Για την εκτίμηση των φόρων επί των εισαγωγών, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να συμβουλευονται το μοντέλο προσομοίωσης επιβολής φόρων, διαθέσιμο στην πορτογαλική γλώσσα, στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Οικονομικών: www.receita.fazenda.gov.br/Aplicacoes/ATRJO/SimuladorImportacao/default.htm

4.1.1.4 Άλλες πηγές πληροφόρησης

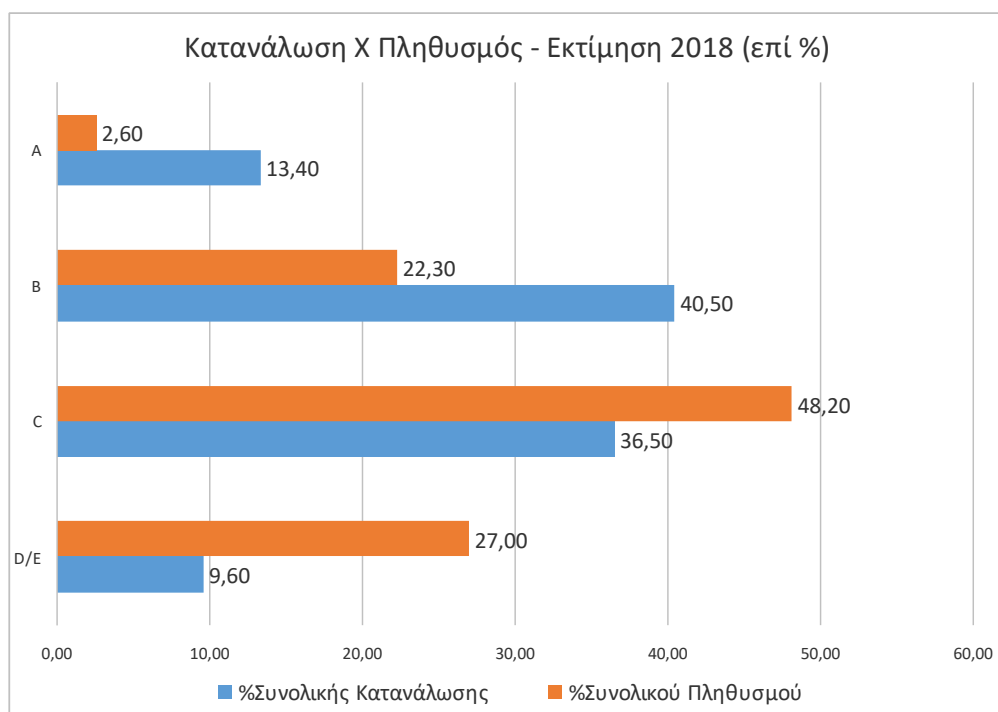
Μια σημαντική πηγή πληροφόρησης για τις ευρωπαϊκές εξαγωγικές επιχειρήσεις είναι η βάση δεδομένων της ΕΕ για την πρόσβαση σε τρίτες αγορές <http://madb.europa.eu/> Διατίθενται πληροφορίες για εισαγωγικές διαδικασίες, πιστοποιητικά, δασμούς, εμπόδια στο εμπόριο, κα.

4.1.2 Οικονομική διαστρωμάτωση νοικοκυριών και κατανάλωση

Η βραζιλιανή μεσαία τάξη C αντιπροσωπεύει σήμερα το 48,81% του πληθυσμού και συγκεντρώνεται στις νοτιοανατολικές πολιτείες (41%). Μέχρι το 2023, εκτιμάται ότι θα αριθμεί 125 εκ. άτομα, ή 58% του πληθυσμού. Οι ανώτερες οικονομικές τάξεις A και B αντιπροσωπεύουν το 22% του πληθυσμού και οι χαμηλότερες Δ και Ε το 24%. Αναφέρεται ότι αν τα 108 εκ. της μεσαίας τάξης ήταν χώρα, θα ήταν η 12^η στον κόσμο σε πληθυσμό και η 18^η σε κατανάλωση, γεγονός που θα την καθιστούσε μέλος του G-20.

Σύμφωνα με άλλη έρευνα πάντως, το 2015 η κατανάλωση στη Βραζιλία κινήθηκε κατά βάση από την τάξη B, στην οποία κατατάσσεται το 23,1% των αστικών νοικοκυριών (43,2% του συνόλου της κατανάλωσης). Στην τάξη C, στην οποία αναλογεί το 47,9% των νοικοκυριών αποδίδεται το 33,7% της κατανάλωσης, στις τάξεις D/E, στις οποίες κατατάσσεται το 26,6% των νοικοκυριών, αναλογεί το 10,2% της κατανάλωσης και στην ανώτατη τάξη A (2,3% των νοικοκυριών) το 12,9% της κατανάλωσης.

Γράφημα 5: Κατανάλωση νοικοκυριών ανά οικονομική τάξη (% επί συνόλου, εκτίμηση 2018)

Πηγή: IPC Maps

Πίνακας 6: Μέσο οικογενειακό εισόδημα ανά οικονομική τάξη, (εκτίμηση 2018)

Οικ. τάξη	Μέσο οικογενειακό εισόδημα (ρεάις)
A	20.888
B1	9.254
B2	4.852
C1	2.705
C2	1.625
D/E	768

Πηγή: IPC Maps

4.1.3 Γενικά θέματα προσέγγισης της αγοράς και προώθησης

4.1.3.1 Επιλογή συνεργατών

Η εξαγωγή αγαθών μπορεί να γίνει με δύο τρόπους. Άμεσα, με την απευθείας επικοινωνία και διαπραγμάτευση με τον υποψήφιο εισαγωγέα, γεγονός που προϋποθέτει επένδυση στην προσπάθεια προσέγγισης της εγχώριας αγοράς, αλλά μπορεί να οδηγήσει σε συμφερότερη για όλες τις πλευρές συμφωνία, καθώς παρακάμπτονται πιθανοί ενδιάμεσοι. Έμμεσα, με τη μεσολάβηση επιχειρήσεων μεσιτείας / τοπικής αντιπροσώπησης, ή εταιριών trading. Από αυτές τις τελευταίες, άλλες διεκπεραιώνουν μόνο τις διαδικασίες εισαγωγής και από κει και πέρα, εναπόκειται στον εξαγωγέα να βρει τους τελικούς αποδέκτες για τα προϊόντα, άλλες αγοράζουν και διανέμουν οι ίδιες τα προϊόντα και άλλες δεν αγοράζουν, αλλά μεσολαβούν για την αγορά των προϊόντων από βραζιλιανούς πελάτες τους. Εξαρτάται πάντα από το είδος και την περίπτωση. Η δραστηριοποίηση μέσω τοπικού αντιπροσώπου ή μεσολαβητή είναι η πλέον συνηθισμένη για μικρές τουλάχιστον εξαγωγικές επιχειρήσεις, καθώς, έναντι αμοιβής, εξασφαλίζει πρόσβαση στην αγορά με τη λιγότερη δυνατή προσπάθεια και εμπλοκή από πλευράς εξαγωγέα. Σε πολλές περιπτώσεις δε, είναι και η προτιμητέα μέθοδος εισαγωγής ακόμα και για μεγάλες βραζιλιανές εταιρίες, καθώς αποφεύγουν έτσι τη γραφειοκρατία των εισαγωγικών διατυπώσεων. Ωστόσο, απαιτείται προσεκτική επιλογή συνεργάτη και διαπραγμάτευση των όρων της συνεργασίας, οι οποίοι θα πρέπει να είναι νομικά δεσμευτικοί. Σε ένα επόμενο στάδιο, οι επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται να ελεγκτήσουν τη δραστηριότητά τους στη Βραζιλία, μπορούν να εξετάσουν το ενδεχόμενο εγκατάστασής τους τοπικά.

4.1.3.2 Δικαιόχρηση

Άλλη περίπτωση εισόδου στην αγορά της Βραζιλίας αποτελεί η μέθοδος της δικαιόχρησης. Λεπτομέρειες για το θεσμό και την απήχσή του στη Βραζιλία, εταιρίες που δραστηριοποιούνται στο χώρο, συναφή εμπορική έκθεση, κα. είναι διαθέσιμα, στην αγγλική γλώσσα, στην ιστοσελίδα του Βραζιλιανού Συνδέσμου Δικαιόχρησης, ABF: www.portaldofranchising.com.br

Οι συμβάσεις δικαιόχρησης πρέπει να δηλώνονται στο INPI, σύμφωνα με το Νόμο 9279/96 (βλ. ενότητα 2.7.3 Λοιπές περιπτώσεις ΔΔΙ).

4.1.3.3 Συμμετοχή σε εμπορικές εκθέσεις

Σε κάθε περίπτωση προσπάθειας προσέγγισης νέων εισαγωγέων ή πιθανών μεσολαβητών / συνεργατών, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι η επικοινωνία μέσω email δεν είναι η πλέον ενδεδειγμένη μέθοδος. Πιο αποτελεσματική αποδεικνύεται, συνήθως, η ανάπτυξη άμεσων σχέσεων με βραζιλιανές εταιρίες και στην κατεύθυνση αυτή, έχει αξία η συμμετοχή σε μεγάλες διεθνείς εμπορικές εκθέσεις, τόσο στη Βραζιλία, όσο και σε άλλες χώρες, που προσελκύουν εκθέτες και επισκέπτες από όλο τον κόσμο. Κατάλογος σημαντικών διεθνών διοργανώσεων στη Βραζιλία, είναι διαθέσιμος στην πύλη Αγορά

(<http://www.agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/infofile/62668>).

4.1.3.4 Εισαγωγή δειγμάτων και ηλεκτρονικό εμπόριο

Από τις 12 Μαΐου 2016 εφαρμόζεται και στη Βραζιλία το ειδικό τελωνειακό καθεστώς προσωρινής εισαγωγής εμπορευμάτων σύμφωνα με τους όρους του Δελτίου ΑΤΑ. Καλύπτονται από το ειδικό καθεστώς είδη που προορίζονται για επίδειξη ή χρήση σε εκθέσεις κάθε είδους, εκδηλώσεις και συνέδρια (π.χ. δείγματα προϊόντων, διαφημιστικό υλικό, μηχανήματα και υλικό διακόσμησης περιπτέρων εκθέσεων), εισαγωγές για παιδαγωγικούς, επιστημονικούς, πολιτιστικούς ή αθλητικούς σκοπούς, καθώς και επαγγελματικό υλικό (π.χ. κινηματογραφικός εξοπλισμός).

Επισημαίνουμε τα εξής:

- Εξαιρούνται από την εφαρμογή ορισμένα είδη και χρήσεις που προβλέπονται στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, π.χ. εμπορευματοκιβώτια, παλέτες και άλλες εισαγωγές στο πλαίσιο εμπορικής δραστηριότητας (παράρτημα Β.3 Σύμβασης Κωνσταντινούπολης) και τουριστικό διαφημιστικό υλικό (παράρτημα Β.7 Σύμβασης Κωνσταντινούπολης).
- Κατά τη διάρκεια παραμονής τους στη χώρα, τα είδη που εισάγονται με Δελτίο ΑΤΑ δεν πρέπει να υποστούν μεταβολή, εξαιρούμενης της φυσιολογικής φθοράς, συντήρησης ή επισκευής, και δεν πρέπει να καταναλωθούν, με εξαίρεση δείγματα χαμηλής αξίας σε συσκευασίες μικρότερες των εμπορικών, που εισάγονται σε ποσότητες συμβατές με τη φύση της εκδήλωσης για την οποία προορίζονται.
- Το Δελτίο ΑΤΑ δεν υποκαθιστά ούτε απαλλάσσει από την προσκόμιση πιστοποιητικών, αδειών και εγκρίσεων που απαιτούνται από τη Βραζιλία για την εισαγωγή εμπορευμάτων. Έτσι, οι εισαγωγές, έστω και προσωρινές, τελούν υπό τους περιορισμούς, απαγορεύσεις και επιθεωρήσεις που επιβάλλουν / εφαρμόζουν τα αρμόδια όργανα.
- Το ειδικό καθεστώς ισχύει από την ημερομηνία άφιξης του είδους στο τελωνείο, μέχρι τη λήξη ισχύος του Δελτίου ΑΤΑ.

Ο σχετικός κανονισμός είναι διαθέσιμος στην πύλη Agora (<http://www.agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/56038>).

Για αποστολή δειγμάτων που δεν εμπίπτουν στις προβλέψεις του κανονισμού για το Δελτίο ΑΤΑ όπως εφαρμόζεται στη Βραζιλία, πιο κοινή πρακτική παραμένει η αποστολή των δειγμάτων, ως κανονικών εμπορευμάτων, μέσω ταχυδρομείου (αεροπορική μεταφορά με διεθνή εταιρία ταχυμεταφορών), εφόσον τα προϊόντα που διακινούνται δεν είναι ευπαθή, δεν υπόκεινται σε υγειονομικούς, φυτοϋγειονομικούς ή άλλους περιορισμούς (βλ. ενότητα 0 4.1.1.Περιορισμοί και διατυπώσεις) και η τελωνειακή τους αξία, που ορίζεται ως η αξία CIF, δεν ξεπερνά τα 3.000 δολάρια ΗΠΑ. Στην περίπτωση αυτή εφαρμόζεται απλοποιημένη διαδικασία εισαγωγής. Η διαδικασία απαγορεύεται ρητά για την εισαγωγή ποτών και προϊόντων καπνού. Για προϊόντα αξίας μεγαλύτερης των 3.000 δολαρίων ΗΠΑ, η διαδικασία διεκπεραιώνεται ως κανονική εισαγωγή και απαιτείται μεσολάβηση εκτελωνιστή.

Στον πίνακα που ακολουθεί, συνοψίζονται οι περιπτώσεις φοροαπαλλαγής για εισαγωγή προϊόντων, έστω και δειγμάτων, μέσω ταχυδρομείου. Σε κάθε περίπτωση τα προϊόντα οφείλουν να συνοδεύονται από όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά/πιστοποιητικά.

Πίνακας 7: Περιπτώσεις φοροαπαλλαγής για εισαγωγές στη Βραζιλία μέσω ταχυδρομείου

Εισαγωγέας / παραλήπτης	Ατέλεια	Τελωνειακή αξία μέχρι 500,00 δολάρια ΗΠΑ	Τελωνειακή αξία μεταξύ 500,01 και 3.000,00 δολαρίων ΗΠΑ
Φυσικό πρόσωπο	- Για αξία CIF προϊόντων	- Φόρος 60% επί της αξίας CIF	- Υποβολή απλοποιημένης

(εισαγωγή ποσοτήτων που δεν υπονοούν εμπορική δραστηριότητα, ούτε συνήθεια)	μέχρι 50 δολάρια ΗΠΑ - Για έντυπα βιβλία και περιοδικά - Για φάρμακα, με την προσκόμιση από τον παραλήπτη της ιατρικής συνταγής	εμπορεύματος - Ο φόρος καταβάλλεται στο ταχυδρομείο χωρίς τελωνειακές διατυπώσεις	δήλωσης εισαγωγής - Φόρος 60% επί της αξίας CIF εμπορεύματος - ΦΠΑ (ICMS) - Δαπάνες εκτελωνισμού, R\$ 150
Εισαγωγέας / παραλήπτης	Ατέλεια	Τελωνειακή αξία μέχρι 3.000,00 δολάρια ΗΠΑ	
Νομικό πρόσωπο	Για έντυπα βιβλία και περιοδικά	<ul style="list-style-type: none"> - Υποβολή απλοποιημένης δήλωσης εισαγωγής - Φόρος 60% επί της αξίας CIF εμπορεύματος - ΦΠΑ (ICMS) - Δαπάνες εκτελωνισμού, R\$ 150 	

Οι περιπτώσεις φοροαπαλλαγής του Πίνακα 8 ισχύουν και για την περίπτωση εισαγωγής στη Βραζιλία ειδών που αγοράζονται από ηλεκτρονικά καταστήματα. Σημειώνεται ότι η δημοφιλέστερη υπηρεσία ασφαλών πληρωμών μέσω διαδικτύου στη Βραζιλία είναι η PagSeguro (<https://pagseguro.uol.com.br>).

4.1.3.5 Εισαγωγή τροφίμων ζωικής προέλευσης για μη εμπορική χρήση

Η εισαγωγή τροφίμων ζωικής προέλευσης που δεν προορίζεται για εμπορική χρήση, αλλά π.χ. για γευστικές δοκιμές, παρουσίαση και κατανάλωση σε εκδηλώσεις γαστρονομίας, εξαιρούνται των υγειονομικών περιορισμών που αναφέρθηκαν στην ενότητα 4.7.1.1 Υγειονομικοί – φυτοϋγειονομικοί περιορισμοί, όπως και από όποιες απαιτήσεις σήμανσης. Η εισαγωγή υπόκειται στην έγκριση των τοπικών υγειονομικών Αρχών, οι οποίες εξετάζουν την ποσότητα και τη χρήση για την οποία προορίζονται τα είδη, προκειμένου να επιτρέψουν την εισαγωγή τους, ενώ δεν αποκλείεται και η πραγματοποίηση εργαστηριακών ελέγχων, πριν την απελευθέρωση των προϊόντων από τα τελωνεία.

4.1.3.6 Προώθηση σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Οι μέθοδοι προώθησης που μπορεί να υιοθετήσει μια εταιρία, εξαρτώνται βεβαίως από τη φύση των προϊόντων ή υπηρεσιών και από τη στρατηγική της, με τις διαθέσιμες επιλογές και την αποτελεσματικότητά τους, περίπου ανάλογη σε όλο τον κόσμο. Στην ενότητα αυτή παρατίθενται ορισμένα στοιχεία για την απήχηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη Βραζιλία, για πιθανή χρήση κατά το σχεδιασμό δράσεων προώθησης με τη χρήση μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Από έρευνα του Nielsen – IBOPE για τη χρήση του διαδικτύου στη Βραζιλία προέκυψε ότι, από τις είκοσι δημοφιλέστερες εφαρμογές μεταξύ των 72,4 εκ. βραζιλιανών που συνδέονται στο internet μέσω smartphone, τον Ιούλιο 2015 οι έξι είναι κοινωνικά δίκτυα και εφαρμογές επικοινωνίας. Η έρευνα δεν δημοσιεύει τα ονόματα των εφαρμογών, σύμφωνα πάντως με πληροφορίες, οι θέσεις 1, 2 και 5 καταλαμβάνονται από τα WhatsApp, Facebook και Facebook Messenger. Αναφορικά με τη δημοτικότητα του Facebook στη Βραζιλία, σημειώνουμε ότι σύμφωνα με στοιχεία της ίδιας της εταιρίας, 92 εκ. βραζιλιανοί χρησιμοποιούν κάθε μήνα την εφαρμογή, ή 45% του πληθυσμού της χώρας. Καθημερινή χρήση κάνουν 62 εκ.

Η μεσαία τάξη C αντιπροσωπεύει το 52% των χρηστών διαδικτύου στη Βραζιλία, οι ανώτερες τάξεις A και B το 4% και 34% αντίστοιχα, ενώ το υπόλοιπο 10% αφορά χρήστες των τάξεων D και E. Οι περισσότεροι χρήστες προέρχονται από τις πλουσιότερες νοτιοανατολικές πολιτείες.

4.1.3.7 Προσαρμογή στις απαιτήσεις γλώσσας

Η γλώσσα μπορεί να αποδειχθεί εμπόδιο για την πρόσβαση στη βραζιλιανή αγορά. Χωρίς να αποκλείεται το ενδεχόμενο να βρει κανείς συνομιλητές στην αγγλική, σίγουρα εκτιμάται περισσότερο η επικοινωνία στην πορτογαλική γλώσσα. Συνιστάται, συνεπώς, οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις να αξιολογήσουν θέματα όπως η μετάφραση της ιστοσελίδας τους, η δημιουργία προωθητικού υλικού και η ανάπτυξη προφίλ σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης και στην πορτογαλική, ενώ είναι βέβαιο ότι, σε περίπτωση συμμετοχής σε κάποια εμπορική έκθεση ή επίσκεψης στη χώρα, θα χρειαστεί να εξασφαλίσουν προσωπικό που να μιλάει τη γλώσσα. Ενδεικτικός κατάλογος διερμηνέων παρατίθεται στο Παράρτημα, ενότητα 7.5 Ενδεικτικός Κατάλογος Διερμηνέων.

4.1.4 Προβλήματα που συναντούν οι εξαγωγείς

Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εξαγωγείς οφείλονται στην προσπάθεια της Βραζιλίας να περιορίσει τις εισαγωγές όλων των ειδών για να προστατέψει την εγχώρια βιομηχανία της. Συγκεκριμένα, επιβάλλονται:

- Δασμολογικά εμπόδια στο εμπόριο, με την κατά καιρούς αναθεώρηση προς τα πάνω των εισαγωγικών δασμών σε προϊόντα και ελληνικού ενδιαφέροντος, που τα καθιστούν μη ανταγωνιστικά στην εγχώρια αγορά.
- Μη δασμολογικά εμπόδια στο εμπόριο, γραφειοκρατία και σε ορισμένες περιπτώσεις, περιττά διοικητικά μέτρα και εισαγωγικές διατυπώσεις, όπως πιστοποιητικά, ειδικές άδειες εισαγωγών, εγγραφή σε μητρώα, συμμόρφωση με πρότυπα τεχνικών προδιαγραφών που εισάγουν υπέρμετρους περιορισμούς, κλπ. Όλα τα παραπάνω καθιστούν την εισαγωγική διαδικασία χρονοβόρα, δαπανηρή και σε ορισμένες περιπτώσεις, αποθαρρυντική.

Ο προστατευτισμός καθιστά αποθαρρυντική και την εισαγωγική διαδικασία, καθώς οι εγχώριες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν πολύ σημαντικά εμπόδια και καθυστερήσεις στην έκδοση αδειών πραγματοποίησης εισαγωγών, πέραν των πρακτικών δυσκολιών στην καθαυτή εισαγωγή. Το αποτέλεσμα είναι ότι πολλές από αυτές επιλέγουν να μην εισάγουν απευθείας, αλλά να χρησιμοποιούν ενδιάμεσους, γεγονός που αυξάνει ακόμα περισσότερο το κόστος των εισαγόμενων ειδών και άρα δυσχεραίνει τη θέση τους στην εγχώρια αγορά.

4.2 Εισαγωγές από τη Βραζιλία

4.2.1. Πηγές πληροφόρησης

Η επίσκεψη εμπορικών εκθέσεων είναι ίσως από τους πιο ασφαλείς τρόπους αναζήτησης προμηθευτών, καθώς ο υποψήφιος εισαγωγέας έχει την ευκαιρία να αποκτήσει ίδια άποψη και να αναπτύξει άμεση σχέση με τις εξαγωγικές επιχειρήσεις. Στην πύλη Invest & Export Brazil των βραζιλιανών Υπουργείων Εξωτερικών, Γεωργίας και Ανάπτυξης (www.investexportbrasil.gov.br/?l=en) διατίθεται κατάλογος εμπορικών εκθέσεων που διοργανώνονται στη χώρα, στοιχεία και προσφορές βραζιλιανών εξαγωγικών επιχειρήσεων, όπως και κατάλογος εταιριών trading, κάποια στην αγγλική γλώσσα.

4.2.2. Διαχείριση κινδύνου

Ο ελάχιστος έλεγχος που θα πρέπει να πραγματοποιούν οι ενδιαφερόμενοι εισαγωγείς, είναι αν η βραζιλιανή εταιρία – εξαγωγέας είναι νόμιμα εγγεγραμμένη στο μητρώο νομικών προσώπων του βραζιλιανού Υπουργείου Οικονομικών, από το οποίο προκύπτουν ακόμα η βασική και οι δευτερεύουσες δραστηριότητές της. Ο έλεγχος προϋποθέτει γνώση του αριθμού μητρώου της επιχείρησης (Cadastro

Nacional da Pessoa Jurídica - CNPJ), με βάση τον οποίο γίνεται και η αναζήτηση στην ιστοσελίδα www.receita.fazenda.gov.br/PessoaJuridica/CNPJ/cnpjreva/Cnpjreva_Solicitacao.asp

Πάντως, το γεγονός ότι μια επιχείρηση είναι νόμιμα εγγεγραμμένη στο εν λόγω μητρώο, δεν αποτελεί εγγύηση για την αξιοπιστία της. Συνιστάται, συνεπώς, προσοχή στις συναλλαγές μέσω email, ενώ είναι πάντα προτιμότερη η επίσκεψη των εγκαταστάσεων των υποψήφιων προμηθευτών, ώστε ο εισαγωγέας να αποκτά προσωπική επαφή και άποψη για τους συνεργάτες και την παραγωγή τους.

Για παραγγελίες και συνεργασίες υψηλής αξίας συνιστάται ακόμα η εξέταση της αξιοπιστίας των επιχειρήσεων από ιδιωτικές εταιρίες ερευνών και πιστοληπτικής αξιολόγησης, όπως και η κατάρτιση έγγραφης σύμβασης, όπου θα πρέπει να προσδιορίζονται σαφώς οι όροι της συνεργασίας. Κατάρτιση συμβολαίων στο πρότυπο της Συνθήκης των Ηνωμένων Εθνών για τα Συμβόλαια Διεθνών Πωλήσεων Εμπορευμάτων (CISG), την οποία έχει ήδη επικυρώσει η Ελλάδα, είναι εφικτή από το Μάρτιο 2013, οπότε και η Βραζιλία προσχώρησε σε αυτήν.

Συνήθως, στα βραζιλιανά δικαστήρια γίνονται δεκτά μόνο θεωρημένα από συμβολαιογράφο συμβόλαια και έγγραφα. Ο βραζιλιανός νόμος δίνει τη δυνατότητα στους συμβαλλόμενους να επιλέξουν το εφαρμοστέο δίκαιο σε περίπτωση εμπορικής διαφοράς. Σε γενικές γραμμές, είναι προτιμότερο να αποφεύγεται η πρόβλεψη, ως εφαρμοστέου, του βραζιλιανού δικαίου και, ως αρμόδιων, των βραζιλιανών δικαστηρίων, καθώς αναφέρονται καθυστερήσεις και μικρή εμπειρία στην εκδίκαση διεθνών εμπορικών διαφορών. Αντίθετα συνιστάται η πρόβλεψη μηχανισμού διαιτησίας, με την επισήμανση ότι, το αποτέλεσμα διαιτησίας που έχει εκδοθεί εκτός Βραζιλίας, αναγνωρίζεται / εφαρμόζεται, μόνο μετά από έγκριση του Ανώτατου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου της χώρας.

Στη Βραζιλία λειτουργεί το Επιμελητήριο Διαμεσολάβησης και Διαιτησίας του Ευρωπαϊκού Επιμελητηρίου (Câmara de Mediação e Arbitragem das Eurocâmaras – CAE), που αναλαμβάνει τη διαιτησία μεταξύ ευρωπαϊκών και βραζιλιανών επιχειρήσεων: www.euroarbitragem.com.br

Στο Παράρτημα, ενότητα 7.2 Ενδεικτικός Κατάλογος Δικηγορικών Γραφείων παρατίθεται ενδεικτικός κατάλογος βραζιλιανών δικηγορικών γραφείων.

5 Κρατικές Προμήθειες

5.1 Βασική νομοθεσία

Η Βραζιλία δεν έχει προσχωρήσει στη Συμφωνία για τις Δημόσιες Προμήθειες (GPA) του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Ο βασικός βραζιλιανός νόμος περί κρατικών προμηθειών αγαθών και υπηρεσιών, 8.666/93, εφαρμόζεται σε όλα τα επίπεδα, Ομοσπονδία, Πολιτείες, Δήμους και κρατικές επιχειρήσεις. Ξένες εταιρίες μπορούν να συμμετάσχουν σε διαγωνισμούς, εφόσον διαθέτουν νόμιμη εκπροσώπηση στη χώρα. Προβλέπονται πέντε διαγωνιστικές διαδικασίες:

- Διαγωνισμός, όπου οι συμμετέχοντες αποδεικνύουν σε ένα πρώτο στάδιο την ικανότητα υλοποίησης του έργου. Πρόκειται για την πιο τυπική και πλήρη διαδικασία, υποχρεωτική για αγαθά και υπηρεσίες που ξεπερνούν τις 650.000 ρεάις, για κατασκευαστικά έργα άνω του 1,5 εκ. ρεάις, για διεθνείς διαγωνισμούς και για ΣΔΙΤ.
- Διαβούλευση τιμής, μεταξύ υποψήφιων προμηθευτών που έχουν εγγραφεί σε κατάλληλο μητρώο.
- Πρόσκληση, όπου επιλέγονται τουλάχιστον τρεις υποψήφιοι για να υποβάλουν προσφορά.
- Διαγωνισμός για την επιλογή των τεχνικών, επιστημονικών ή καλλιτεχνικών έργων, και
- Δημοπρασία.

Μεταξύ άλλων συμπληρωματικών νόμων περιλαμβάνονται:

- Νόμος συμβάσεων παραχώρησης, 8.987/95, που εφαρμόζεται σε όλα τα επίπεδα του κράτους.
- Νόμος ΣΔΙΤ, 11.079/04, που επίσης εφαρμόζεται σε όλα τα επίπεδα του κράτους.
- Νόμος αντίστροφων δημοπρασιών, 10.502/02. Αυτός ο τύπος διαδικασίας έχει καταστεί ο πιο κοινός. Μπορούν να συμμετέχουν μόνο εταιρίες εγκαταστημένες στη Βραζιλία που έχουν εγγραφεί στο μητρώο της Πύλης προμηθειών της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης, ComprasNet (βλ. παρακάτω).

Οι προμήθειες των κρατικών εταιριών πραγματοποιούνται μεν σύμφωνα με το Νόμο 8666/93, ωστόσο μπορεί να υπόκεινται ακόμα σε εξειδικευμένα καθεστάτα προμηθειών, στα οποία συνήθως προβλέπονται απλοποιημένες διαδικασίες εφαρμογής. Για παράδειγμα, για τις προμήθειες της κρατικής πετρελαϊκής Petrobras, εφαρμόζονται οι προβλέψεις του Διατάγματος 2.745/98. Ομοίως οι Ρυθμιστικές Αρχές Τηλεπικοινωνιών (ANATEL), Πετρελαίου (ANP), κ.α. εφαρμόζουν ειδικό καθεστώς προμηθειών, το οποίο πάντως ακολουθεί τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές του βασικού Νόμου 8666/93. Τέλος, προμήθειες άμυνας, υπηρεσιών και πληροφορικής υπόκεινται σε ειδικούς κανόνες, επιπλέον όσων προβλέπονται στο βασικό νόμο περί κρατικών προμηθειών.

5.1.1. Καθεστώς προτιμήσεων

Το 2010 ψηφίστηκε ο Νόμος 12.349/10, που προβλέπει προτίμηση στις κρατικές προμήθειες προϊόντων και υπηρεσιών που παράγονται εγχώρια, που παράγονται ή διατίθενται από βραζιλιανές επιχειρήσεις, ή από επιχειρήσεις που έχουν επενδύσει σε έρευνα και ανάπτυξη στη Βραζιλία. Η προτίμηση μπορεί να φτάνει μέχρι και +25% της κατώτατης προσφερόμενης τιμής από ξένη εταιρία.

Οι τομείς και το επίπεδο προτίμησης ορίζονται από διυπουργική επιτροπή, οπότε και προκύπτουν αντίστοιχα Διατάγματα ανά κλάδο. Τα παραπάνω ισχύουν για προμήθειες σε επίπεδο Ομοσπονδίας, αν

και Πολιτείες και Δήμοι έχουν επίσης της δυνατότητα να υιοθετούν τα περιθώρια προτίμησης που ορίζει η κεντρική κυβέρνηση.

Μεταξύ των αγαθών για τα οποία εφαρμόζεται εγχώρια προτίμηση στις κρατικές προμήθειες περιλαμβάνονται: φάρμακα και ιατρικές συσκευές, οχήματα (αστικός σιδηρόδρομος, φορτηγά, αεροπλάνα), ρούχα, κάθε είδους μηχανήματα και εξοπλισμοί, υλικό πληροφορικής και επικοινωνιών, λογισμικό, παιχνίδια.

Στις αμυντικές προμήθειες, ο Νόμος 12.598/21.03.2012 προβλέπει ότι βραζιλιανές εταιρίες που έχουν χαρακτηριστεί από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση ως στρατηγικής σημασίας για την άμυνα, απολαμβάνουν, μεταξύ άλλων, φορολογικών ελαφρύνσεων για την ανάπτυξη στρατηγικών προϊόντων άμυνας, που περιλαμβάνουν και αδασμολόγητη εισαγωγή εισροών.

Συμπληρωματικά στις προτιμήσεις ανά κλάδο, τον Οκτώβριο του 2014 ψηφίστηκε από το Κογκρέσο το νομοσχέδιο MP 656/7.10.2014, που εισήγαγε αυτόματη γενική προτίμηση 25% για όλα τα εγχώρια προϊόντα και υπηρεσίες και για όλες τις βραζιλιανές κρατικές προμήθειες. Υπό το φως αντιδράσεων για τις συνέπειες που θα είχε ο νόμος στο κόστος των κρατικών προμηθειών, η συγκεκριμένη ρύθμιση ακυρώθηκε από την Πρόεδρο τον Ιανουάριο 2015.

Ανεξάρτητα από αυτό, πολιτικές εγχώριου περιεχομένου εφαρμόζονται σε διάφορα επίπεδα για την υλοποίηση έργων υποδομής (κρατικών και ΣΔΙΤ), συμβάσεις παραχώρησης κοιτασμάτων πετρελαίου - φυσικού αερίου και τηλεπικοινωνίες, όπως και για την εξασφάλιση χρηματοδότησης από κρατικές τράπεζες και την αξιοποίηση ειδικών φορολογικών καθεστώτων (που ισχύουν π.χ. για συγκεκριμένες βιομηχανίες, σε ζώνες ελεύθερου εμπορίου, κλπ.).

Το καθεστώς προτιμήσεων, οι όροι εγχώριου περιεχομένου και συχνά και οι προϋποθέσεις συμμετοχής σε διαγωνισμούς, πρακτικά επιβάλλουν στις ξένες επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται για τις βραζιλιανές κρατικές προμήθειες, είτε να επενδύουν στη χώρα, είτε να συνεργάζονται, συνήθως ως υπεργολάβοι, με βραζιλιανές.

5.2 Πηγές ενημέρωσης

Διαγωνισμοί πραγματοποιούνται σε επίπεδο Ομοσπονδίας, Πολιτείας και Δήμων.

Ακολουθεί μη εξαντλητικός κατάλογος διαδικτυακών τόπων στους οποίους δημοσιεύονται διαγωνισμοί προμηθειών της Ομοσπονδίας (Υπουργεία, Υπηρεσίες της Ομοσπονδίας και κρατικές εταιρίες). Εκτός αν σημειώνεται διαφορετικά, οι πύλες είναι διαθέσιμες στην πορτογαλική γλώσσα, με τη βασική πληροφόρηση ελεύθερη στους επισκέπτες.

Πίνακας 8: Πύλες προμηθειών Ομοσπονδίας

Ηλεκτρονική διεύθυνση	Περιγραφή – παρατηρήσεις
www.comprasgovernamentais.gov.br	Πύλη προμηθειών της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης. Δημοσιεύονται όλοι οι διαγωνισμοί των Υπουργείων και Υπηρεσιών της Ομοσπονδίας.
www.petronect.com.br www.eletrabras.com	Πύλες ηλεκτρονικών προμηθειών ενδεικτικών κρατικών επιχειρήσεων. Ορισμένες στα αγγλικά. Κατάλογος ομοσπονδιακών κρατικών επιχειρήσεων

Ηλεκτρονική διεύθυνση	Περιγραφή – παρατηρήσεις
www.embrapa.br/licitacoes	διαθέσιμος εδώ: www.planejamento.gov.br/assuntos/empresas-estatais/empresas-estatais-federais
www.bndes.gov.br/SiteBNDES/bndes/bndes_pt/Institucional/Licitacoes/ www.licitacoes-e.com.br/aop/index.jsp	Πύλες ηλεκτρονικών προμηθειών κρατικών τραπεζών.

Συνήθως, οι Πολιτείες διατηρούν μια γενική ιστοσελίδα προμηθειών, αν και κάθε γραμματεία πολιτειακής κυβέρνησης μπορεί να δημοσιεύει και τους δικούς της διαγωνισμούς χωριστά. Στον πίνακα που ακολουθεί, σημειώνονται οι γενικές πύλες προμηθειών των 26 πολιτειών και της ομοσπονδιακής περιοχής.

Πίνακας 9: Πύλες προμηθειών Πολιτειών

Πολιτεία	Portal πολιτείας	Γενική ιστοσελίδα προμηθειών της πολιτείας
Acre	www.ac.gov.br	www.licitacao.ac.gov.br/editais/index.php
Alagoas	www.governo.al.gov.br	www.compras.al.gov.br
Amapá	www.ap.gov.br	www.compras.ap.gov.br
Amazonas	www.amazonas.am.gov.br	www.cgl.am.gov.br
Bahia	www.ba.gov.br	www.comprasnet.ba.gov.br
Ceará	www.ceara.gov.br	www.portalcompras.ce.gov.br
Goiás	www.goias.gov.br	www.comprasnet.go.gov.br
Espírito Santo	www.es.gov.br	www.compras.es.gov.br
Maranhão	www.ma.gov.br	www.ccl.ma.gov.br
Mato Grosso	www.mt.gov.br	www.transparencia.mt.gov.br/index.php/aquisicoes-governamentais
Mato Grosso do Sul	www.ms.gov.br	www.centraldecompras.ms.gov.br
Minas Gerais	www.mg.gov.br	www.compras.mg.gov.br/licitacoes-em-destaque
Pará	http://pa.gov.br	www.compraspara.pa.gov.br
Paraíba	www.paraiba.pb.gov.br	www.centraldecompras.pb.gov.br
Paraná	www.cidadao.pr.gov.br	www.comprasparana.pr.gov.br
Pernambuco	www.pe.gov.br	www.licitacoes.pe.gov.br/web/ListaLicitacao.aspx
Piauí	www.piaui.pi.gov.br	http://srvapp.tce.pi.gov.br/licitacao/lcw_muralconcondo?evento=y
Rio de Janeiro	www.rj.gov.br	www.compras.rj.gov.br/publico/
Rio Grande do Norte	www.rn.gov.br	http://servicos.searh.rn.gov.br/searh/Licitacao
Rio Grande do Sul	www.rs.gov.br	www.celic.rs.gov.br/index.php?menu=editais&cod=8
Rondônia	www.rondonia.ro.gov.br	www.rondonia.ro.gov.br/supel/licitacoes/
Roraima	www.rr.gov.br	www.cpl.rr.gov.br
São Paulo	www.saopaulo.sp.gov.br	www.imprensaoficial.com.br/PortalIO/ENegocios/Ho

Πολιτεία	Portal πολιτείας	Γενική ιστοσελίδα προμηθειών της πολιτείας
		meNPNaologado_3_0.aspx (όλες οι προκηρύξεις) www.bec.sp.gov.br/Publico/Aspx/Home.aspx (ηλεκτρονικές προμήθειες)
Santa Catarina	www.sc.gov.br	www.portaldecompras.sc.gov.br
Sergipe	www.se.gov.br	www.comprasnet.se.gov.br
Tocantins	http://portal.to.gov.br	www.compras.to.gov.br
Distrito Federal	www.df.gov.br	www.compras.df.gov.br

Στην περίπτωση των έργων που χρηματοδοτούνται από Διεθνείς Χρηματοδοτικούς Οργανισμούς, εφαρμόζονται οι κανόνες διεξαγωγής διαγωνισμών των τελευταίων. Στον πίνακα που ακολουθεί, παρατίθενται σύνδεσμοι σε καταλόγους έργων που χρηματοδοτούν στη Βραζιλία Διεθνείς Χρηματοδοτικοί Οργανισμοί των οποίων η Ελλάδα είναι μέλος.

Πίνακας 10: Κατάλογοι έργων χρηματοδοτούμενων από Διεθνείς Χρηματοδοτικούς Οργανισμούς των οποίων η Ελλάδα είναι μέλος

Πηγή χρηματοδότησης	Κατάλογος έργων που χρηματοδοτεί στη Βραζιλία
International Bank for Reconstruction and Development – Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης	www.worldbank.org/projects/search?lang=en&searchTerm=&countrycode_exact=BR
Global Environment Facility – Παγκόσμιο Ταμείο Περιβάλλοντος	www.thegef.org/gef/gef_projects_funding
Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων	www.eib.org/projects/loans/regions/ala/br.htm

Τέλος, στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Προγραμματισμού, Προϋπολογισμού και Διαχείρισης της Βραζιλίας, είναι διαθέσιμος κατάλογος ενεργών έργων ανά διεθνή χρηματοδότη (στην πορτογαλική γλώσσα: <http://www.planejamento.gov.br/assuntos/assuntos-internacionais/estatisticas-cofiex-1/projetos-por-fonte-de-financiamento/view>)

Τέλος, πολλές εταιρίες παρέχουν υπηρεσίες ενημέρωσης για διαγωνισμούς σε όλα τα επίπεδα. Ενδεικτικά: <http://licitacoes.com.br/>

6 Χρήσιμες Διευθύνσεις

6.1 Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων στη Βραζιλία

Το Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων (Ο.Ε.Υ.) Βραζιλίας έχει έδρα στον Άγιο Παύλο. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να στέλνουν ερωτήματα και αιτήματα υποστήριξης για την υποστήριξη της δραστηριοποίησής τους στη Βραζιλία στην ηλεκτρονική διεύθυνση: ecocom-spa@mfa.gr

Στην πύλη Agora, και συγκεκριμένα στη σελίδα του Γραφείου Ο.Ε.Υ. Αγίου Παύλου, είναι διαθέσιμες πληροφορίες, σημειώματα και μελέτες για τη βραζιλιανή οικονομία και για αγορές ελληνικού ενδιαφέροντος, στοιχεία επικοινωνίας βραζιλιανών επιχειρήσεων που κατά καιρούς έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον εισαγωγής ελληνικών προϊόντων, κατάλογος σημαντικών εμπορικών εκθέσεων, στοιχεία επικοινωνίας τοπικών φορέων και αρχών, κλπ. Ο επισκέπτης μπορεί επίσης να εγγραφεί στην υπηρεσία προσωποποιημένης επιχειρηματικής πληροφόρησης της πύλης, ώστε να λαμβάνει αυτόματα κάθε νέα πληροφορία που αναρτάται.

Πύλη Agora: www.agora.mfa.gr

Σελίδα Γραφείου ΟΕΥ Αγίου Παύλου: <http://www.agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/office/821>

6.2 Latin America IPR SME Helpdesk

Το Latin America IPR SME Helpdesk είναι κέντρο υποστήριξης για την προστασία δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας μικρομεσαίων ευρωπαϊκών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται ή επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν σε χώρες της Λατινικής Αμερικής (Αργεντινή, Βενεζουέλα, Βολιβία, Βραζιλία, Γουατεμάλα, Ελ Σαλβαδόρ, Ισημερινός, Κολομβία, Κόστα Ρίκα, Κούβα, Μεξικό, Νικαράγουα, Ονδούρα, Ουρουγουάη, Παναμάς, Παραγουάη, Περού και Χιλή). Η έδρα του βρίσκεται στην πόλη Campinas, πολιτεία Αγίου Παύλου Βραζιλίας, και οι υπηρεσίες του παρέχονται δωρεάν. Το έργο χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και υλοποιείται με τη συνεργασία του Συνδέσμου Ευρωπαϊκών Επιμελητηρίων Εμπορίου και Βιομηχανίας και άλλων φορέων από τις εμπλεκόμενες χώρες.

Λεπτομέρειες είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα του κέντρου: www.latinamerica-ipr-helpdesk.eu

6.3 Πύλη ELAN Biz

Στο πλαίσιο του Προγράμματος ELAN της ΕΕ (European and Latin American Business Services and Innovation), λειτουργεί η ηλεκτρονική πύλη ELAN Biz για την παροχή επιχειρηματικής πληροφόρησης σε ευρωπαϊκές ΜΜΕ που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στις εξής χώρες της Λατινικής Αμερικής: Αργεντινή, Βραζιλία, Κολομβία, Κόστα Ρίκα, Μεξικό, Περού και Χιλή.

Στην πύλη ELAN Biz (www.elanbiz.org) οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ενημερωθούν σχετικά με εξαγωγικές διαδικασίες, επενδυτικό περιβάλλον, κρατικές προμήθειες, εκδηλώσεις, κλπ. για καθεμιά από τις παραπάνω χώρες. Λειτουργεί επίσης η δωρεάν υπηρεσία «Ask the Expert», μέσω της οποίας οι ευρωπαϊκές ΜΜΕ μπορούν να απευθύνουν το εξειδικευμένο ερώτημά τους στους ειδικούς κάθε χώρας. Η υπηρεσία Ask the Expert δεν χειρίζεται αιτήματα προώθησης εξαγωγών (π.χ. παροχή στοιχείων

εισαγωγών, διοργάνωση επιχειρηματικών αποστολών, εκδηλώσεων, κλπ.), ούτε ζητήματα διανοητικής ιδιοκτησίας, για τα οποία αρμόδιο είναι το IPR Helpdesk.

6.4 Δίκτυο ELAN

Το Δίκτυο ELAN, συνιστώσα του ομώνυμου Προγράμματος της ΕΕ (European and Latin American Business Services and Innovation), φιλοδοξεί να αποτελέσει χώρο συνεργασίας ευρωπαϊκών και λατινοαμερικανικών ΜΜΕ για την από κοινού ανάπτυξη τεχνολογικών επιχειρηματικών ευκαιριών που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς, κυρίως στους τομείς ΑΠΕ, ΤΠΕ, νέων υλικών, υγείας, βιοτεχνολογίας και βιοοικονομίας, περιβαλλοντικών τεχνολογιών και νανοτεχνολογίας. Μέλη του Δικτύου είναι πανεπιστήμια και ερευνητικοί φορείς, σύνδεσμοι και επιχειρήσεις από την ΕΕ και τη Λατινική Αμερική και μπορεί να προσχωρήσει σε αυτό κάθε ιδιωτικός ή κρατικός φορέας προσανατολισμένος στην επιχειρηματική αξιοποίηση της γνώσης και της τεχνολογίας.

Για την επίτευξη των στόχων του, το Δίκτυο ELAN διοργανώνει εκδηλώσεις δικτύωσης σε ΕΕ, Αργεντινή, Βραζιλία, Κολομβία, Κόστα Ρίκα, Μεξικό, Περού και Χιλή. Λεπτομέρειες είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα www.elannetwork.org.

6.5 Επιμελητήρια

- Eurocâmaras - Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο των Χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Βραζιλία. Το Επιμελητήριο Eurocâmaras (www.eurocamaras.org.br) εκπροσωπεί περισσότερες από 5.000 ευρωπαϊκές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη Βραζιλία. Μέλη του είναι τα διμερή επιμελητήρια των χωρών – μελών της ΕΕ.
- Επιχειρηματικό Συμβούλιο Ελλάδας – Λατινικής Αμερικής
- Câmara de Comércio, Indústria e Turismo Brasil-Grécia – Εμπορικό, Βιομηχανικό και Τουριστικό Επιμελητήριο Βραζιλίας – Ελλάδας (www.ccbg.com.br)

6.6 Πύλη Invest & Export Brazil

Το βραζιλιανό Υπουργείο Εξωτερικών, Γεωργίας και Ανάπτυξης διατηρούν την πύλη Invest & Export Brazil (www.investexportbrasil.gov.br/?l=en), στην οποία διατίθενται πληροφορίες για βραζιλιανές εξαγωγικές επιχειρήσεις και εταιρίες trading, καθώς και για εμπορικές εκθέσεις που διοργανώνονται στη χώρα. Διατίθενται ακόμα οδηγός επενδύσεων στη Βραζιλία, στην αγγλική γλώσσα, στην ιστοσελίδα: www.investexportbrasil.gov.br/guides-0?l=en

7 Παράρτημα

7.1 Επενδυτικά Κίνητρα

Πίνακας 11: Ζώνες μεταποίησης για εξαγωγή (ZPE)

Όνομα	Πόλη	Πολιτεία	Διαχειριστής	Πρόσωπα επικοινωνίας	Τηλέφωνο +55	E-mail
ZPE do Acre	Senador Guiomard	AC	Administradora ZPE do Acre	Edvaldo Soares de Magalhães (Diretor – Presidente da Administradora da ZPE do Acre) Ofélia Ferreira Machado (Diretora-Executiva da Administradora da ZPE do Acre)	(68)3215-2380 Fax: (68)3223-1281	edvaldo.ac@uol.com.br ofelia.ferreira@ac.gov.br
ZPE Aracruz	Aracruz	ES	Companhia Administradora ZPE de Aracruz S/A			
ZPE Araguaína	Araguaína	TO	Companhia Administradora ZPE de Tocantins S/A	Alaor Jual Dias Junqueira (Presidente da Comissão Técnica para Implantação da ZPE Araguaína/TO e Diretor Operacional da Companhia Administradora da ZPE)	(63) 3223-9402 Fax: (63) 3218-2090	alaor@sic.to.gov.br
ZPE Barcarena	Barcarena	PA	Administradora da ZPE de Barcarena S/A			
ZPE Barrados Coqueiros	Barrados Coqueiros	SE	Companhia Administradora da ZPE de Sergipe S/A	Décio César Portella (Diretor Presidente)	(79) 3218-1002(79) 9806-8895	decio.portella@governo.se.gov.br
ZPE Bataguassu	Bataguassu	MS	Empresa Gestorada ZPE de Bataguassu S/A	Germano Silva (Presidente) Eduardo Peralta (Diretor) Vitor Pimenta Jr. (Diretor Financeiro)	(013) 9610-4230 (011) 95772-1223 (011) 98292-4254	germano@egezpe.com.br Eduardo@egezpe.com.br Vitor@egezpe.com.br
ZPE Boa Vista	Boa Vista	RR	Administradora ZPE de Boa Vista S/A	Getúlio Alberto de Souza Cruz (Diretor Presidente)	(95) 3623-6721(95)	getulioacruz@boavista.rr.gov.br

Όνομα	Πόλη	Πολιτεία	Διαχειριστής	Πρόσωπα επικοινωνίας	Τηλέφωνο +55	E-mail
					3621-1656	getulio@folhabv.com
ZPE Cáceres	Cáceres	MT	Administradora da ZPE de Cáceres S/A			
ZPE Corumbá	Corumbá	MS	Administradora da ZPE de Corumbá S/A			
ZPE do Sertão	Assú	RN	ZPE do Sertão Administradorade ZPE Ltda	Brian Edwin Tipler (Diretor)	(84) 9125-0399	zpedosertao@hotmail.com
ZPE Fernandópolis	Fernandópolis	SP	Administradora ZPE de Fernandópolis S/A	José Atai des Nunes (Presidente da ZPE) Weslei de Souza Santos	(17) 9142 3829(17) 9108 4736	contato@zpedefernandopolis.com.br
ZPE Ilhéus	Ilhéus	BA	ZPE Bahia S/A			
ZPE Imbituba	Imbituba	SC	-			
ZPE Itaguaí	Itaguaí	RJ	Companhia Administradora ZPE do Rio de Janeiro S/A			
ZPE João Pessoa	João Pessoa	PB	Companhia de Desenvolvimento e Incorporação da Paraíba			
ZPE Macaíba	Macaíba	RN	Administradora ZPE de Macaíba S/A	Mario Sergio Garcia de Viveiros (Diretor Técnico)	(84) 3204-6204(84) 8853-0062	msviveiros.azmac@hotmail.com marioviveiros@hotmail.com
ZPE Parnaíba	Parnaíba	PI	Companhia Administradora ZPE de Parnaíba S/A	Mirocles Campos Veras Neto (Presidente) Dinarte Cavalcanti Porto (Diretor-Técnico Comercial)	(86) 3216-9949	presidencia@zpeparnaiba.com diretoriatecnica@zpeparnaiba.com
ZPE Pecém	Ceará	CE	Empresa Administradora da ZPE do Pecém S/A	Eduardo Santos de Alcântara Macêdo (Presidente) Maria Marly Quixada Cruz (Diretora Administrativa Financeira) Marcelo Costa Caldas (Diretor Técnico)	(85) 3101-1602 (85) 3101-1603	eduardo.macedo@emazp.ce.gov.br marly.quixada@emazp.ce.gov.br marcelo.caldas@emazp.ce.gov.br
ZPE Rio Grande	Rio Grande	RS	Companhia			

Όνομα	Πόλη	Πολιτεία	Διαχειριστής	Πρόσωπα επικοινωνίας	Τηλέφωνο +55	E-mail
			Administradora da ZPE de Rio Grande S/A			
ZPE São Luís	São Luis	MA	Administradora da ZPE de São Luís S/A			
ZPE Suape	Suape	PE	ZPE Administradora S/A	Arménio Cavancanti Ferreira (Diretor)	(81) 33278949(81) 92990492	armenio.ferreira@conebr.com
ZPE Teófilo Otoni	Teófilo Otoni	MG	Empresa Administradora da ZPE de Teófilo Otoni S/A			
ZPE Vila Velha	Vila Velha	ES	Empresa Administradora da ZPE de Vila Velha Ltda			
ZPE Uberaba	Uberaba	MG	-			

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης, Βιομηχανίας και Εξωτερικού Εμπορίου

7.2 Ενδεικτικός Κατάλογος Δικηγορικών Γραφείων

Ενδεικτικός κατάλογος Δικηγορικών Γραφείων που δραστηριοποιούνται σε διάφορους τομείς.

<p>Flessas Advocacia κ. Αθανάσιος Φλέσσας SIG Quadra 01 Lotes 495/505/515 Sala 230, Ed. Barão do Rio Branco, Brasília, DF, CEP 70610-410 Τηλ.: +55 61 3202-8030 Email: flessas@flessasadvocacia.com.br</p>	<p>Peixoto, Cury Advogados S/C Av. Ipiranga, 104 - 6º andar CEP 01046-918 São Paulo, SP Τηλ.: +55 11 3218-8455 Fax: +55 11 3257-8522 / 3257-5537 e-mail: pcury@peixotoecury.com.br Website: www.peixotoecury.com.br</p>
<p>Pinheiro Neto Advogados Rua Hungria, 1.100 CEP 01455-906, São Paulo, SP Τηλ.: + 55 11 3247-8400 Fax: + 55 11 3247-8600 Email: pna@pinheironeto.com.br Website: www.pinheironeto.com.br</p>	<p>Fialho Salles Dr. Paulo Roberto Andrade Rua Olimpíadas, 242 São Paulo, SP Τηλ.: +55 (11)4064-7001 Fax: +55 11 3285-4891 Email: https://fialhosalles.com.br/2016/contato/ Website: https://fialhosalles.com.br/2016/</p>
<p>Trench, Rossi Watanabe Advogados Av. Dr. Chucri Zaidan, 920 130 andar - Market Place Tower I São Paulo - SP Τηλ.: +55 11 3048-6800 Fax: +55 11 5506-3455 Email: comunicacao@bakermckenzie.com Website: www.trenchrossiewatanabe.com.br</p>	<p>Garcia & Keener Advogados Dra Lourdes Helena Moreira de Carvalho Av Rio Branco 99/13º, 14º e 15º andares – Centro, CEP 20040-004, Rio de Janeiro – RJ Τηλ.: +55 21 2203 2466, 2109 9300 Fax: +55 21 2233 3184 Email: saopaulo@garciakeener.com.br rio@garciakeener.com.br Website: www.garciakeener.com.br</p>
<p>Lessa Bastos e Advogados Dr Eduardo Lessa Bastos Rua do Ouvidor 104/7º andar – Centro20040-030 Rio de Janeiro – RJ Τηλ.: + 55 21 3553.2719 Fax: + 55 21 2507.7157 Email: info@lessabastos.com.br, lessabastos.adv@gmail.com Website: www.lessabastos.com.br</p>	<p>Azevedo Sette Advogados Dr Frederico Dietrich Rua Paraíba, 1000, térreo 30130-141 Belo Horizonte - MG Τηλ.: +55 (11) 4083-7600 Fax: +55 31 3261-6797 Email: faleconosco@azevedosette.com.br Website: www.azevedosette.com.br</p>

Ενδεικτικός κατάλογος Δικηγορικών Γραφείων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της διανοητικής ιδιοκτησίας.

<p>Alves Jacob Advogados Rua Domingos Ferreira, 147, Cobertura 1401, Copacabana 22050-010 Rio de Janeiro, RJ Τηλ: +55 21 3816-8723; Cel: 55 21 8105 1111; Fax: +55 21 2547 5977 e-mail: alessandro@alvesjacob.com.br Website: www.alvesjacob.com.br</p>	<p>Bastos-Tigre, Coelho Da Rocha E Lopes Advogados Av. Rio Branco, 99 - 90 andar Rio de Janeiro - RJ Τηλ: +55 21 2263-3404 Fax: +55 21 2253-4382 Email: riodejaneiro@bastostigre.com.br Website: www.bastostigre.com.br</p>
<p>Daniel Advogados Dr. Denis Daniel Av República do Chile 230/3º andar – Centro, 20031-170 Rio de Janeiro – RJ Τηλ: +55 21 2524 4212, +55 21 2102 4212 Fax: +55 21 2524 3344 Email: denis.daniel@daniel.adv.br Website: www.daniel.adv.br</p>	<p>Denis Borges Barbosa Advogados Rua do Ouvidor, 121 - 60 andar Rio de Janeiro - RJ Τηλ: +55 21 3970-7700 Fax: +55 21 3852-3854 Email: nbb@nbb.com.br Website: www.nbb.com.br</p>
<p>Kasznar Leonardos Patricia Schneider Τηλ: +55 21 2524 4212, +55 21 2102 4212 Fax: +55 21 2524 3344 Email: mail@kasznarleonardos.com.br Website: www.kasznarleonardos.com</p>	<p>Pinheiro Neto Advogados βλ. παραπάνω</p>

Σημείωση: Δεν είναι γνωστή στο Γραφείο ΟΕΥ Αγίου Παύλου η ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών από τα παραπάνω γραφεία και η αναφορά τους γίνεται αποκλειστικά για πιθανή διευκόλυνση της έρευνας των ενδιαφερόμενων.

7.3 Ενδεικτικός κατάλογος Συμβούλων Επιχειρήσεων / Λογιστικών Γραφείων

<p>G. Jacintho / Intergest Brazil Rua Luis Coelho, 223, 1º andar- Ed. Apollo II 01309-001 São Paulo, SP Τηλ: +55 11 3124-2555 Fax: +55 11 3257-0025 E-mail:</p>	<p>J.F. Granja Rua Manuel da Nóbrega, 1280, 11º andar 04001-004 São Paulo, SP Τηλ.: +55 11 3053-5566 Fax: +55 11 3053-5567 E-mail: contato@jfgranja.com.br</p>
---	--

http://gjacintho.com.br/fale_conosco.html Website: www.gjacintho.com.br	Website: www.jfgranja.com.br
EUROPARTNER Ltda. Eduardo Cruz Av. Paulista 726 Sala 902 01310-100 Bela Vista São Paulo - SP - Brasil Τηλ: +55 11 3423 2389 Email: http://www.europartner.com.br/en/ Website: www.europartner.com.br Γραφεία σε Rio de Janeiro, Fortaleza και São Paulo	Sigma Assessoria em Gestão Empresarial Ltda Ioannis Klothakis Rua Capitão-Mor Passos, 430, Catumbi - 03024 010, São Paulo - SP Τηλ.: +55 11 2693-3236 E-mail: sigma@sigmanegocios.adm.br Website: www.sigmanegocios.adm.br

Σημείωση: Δεν είναι γνωστή στο Γραφείο ΟΕΥ Αγίου Παύλου η ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών από τα παραπάνω γραφεία και η αναφορά τους γίνεται αποκλειστικά για πιθανή διευκόλυνση της έρευνας των ενδιαφερόμενων.

7.4 Φορείς Πιστοποίησης Οργανικών Προϊόντων

ECOCERT Brasil Certificadora Ltda. Rua Osni Ortiga, 949 – Lagoa da Conceição – 88062-450 – Florianópolis – SC Τηλ.: +55 48 3232-8033 / 3673-8013 Fax: +55 48 3232-8033 ecocert@ecocert.com.br www.ecocert.com.br	IBD Certificações Ltda. Rua Amando de Barros, 2275, Botucatu - São Paulo CEP 18.602-150 Τηλ.: +55 14 3811-9800 Fax: +55 14 3811-9801 ibd@ibd.com.br www.ibd.com.br
IMO Control do Brasil Ltda. Rua Isabel de Castela, 136 – 05445-010 – São Paulo – SP Τηλ.: +55 11 3816-1868 Fax: +11 3816-3148 imo@imocontrol.com.br www.imo.ch	TECPAR Cert – Instituto de Tecnologia do Paraná Rua Professor Algacyr Munhoz Mader, 3.775 – Cidade Industrial de Curitiba – CIC – 81350-010 – Curitiba – PR Τηλ.: +55 41 3316-3000 Fax: +55 41 3245-0844 cert@tecpa.br www.tecpa.br/cert
Agricontrol Ltda. (OIA) Av. Dr. Vieira Buarque, 51 7º andar- Vila Buarque – São Paulo Τηλ.: +55 11 3062-1145 Fax: +55 11 3068-8721 oiabrasil@oiabrasil.com.br www.oiabrasil.com.br	Instituto Chão Vivo de Avaliação da Conformidade Rua Bernardino Monteiro, 336, Bairro Dois Pinheiros, Santa Teresa / ES, CEP 29.650-000 Τηλ.: +55 27 3259-3644 Fax: +55 27 3263-1495 atendimento@institutochaovivo.com.br www.chaovivo.com.br

Instituto Nacional de Tecnologia (INT) Av. Venezuela, 82, Rio de Janeiro – RJ Cep: 20081-312 Τηλ.: +55 21 2123-1018, 2123-1020 faleconosco@int.gov.br www.int.gov.br	Instituto Mineiro de Agropecuária – IMA Cidade Administrativa Tancredo Neves Rod. Prefeito Américo Gianetti - s/nº, Bairro Serra Verde Edifício Gerais , 10º andar Belo Horizonte – MG, CEP: 31.630-901 Τηλ.: +55 31 3915-8797 gec@ima.mg.gov
--	--

7.5 Ενδεικτικός Κατάλογος Διερμηνέων

κα Έλενα Σάζαλη, ορκωτή μεταφράστρια (πορτογαλικά - ελληνικά) τηλ.: +55 11 32138336 email: helena_sazalis@yahoo.com.br São Paulo – SP	κα Janaia Rossi (πορτογαλικά – ελληνικά) email: jrossimoreira@gmail.com
κ. Γιάννης Παπαδόπουλος (πορτογαλικά – αγγλικά – ισπανικά – ελληνικά) Rua Bela Cintra 167, Ap. 112, Consolação, São Paulo – SP κιν.: +55 11 97979 0011 τηλ.: +55 11 2985 7364 email: johnny.paps@gmail.com	ASAP Languages & events (πορτογαλικά – αγγλικά) κα Vanessa Caparros τηλ.: +55 11 96337-6868 (κινητό) email: contact.asap1@gmail.com Web: http://asaplanguagesevents.com/ São Paulo – SP
Για αναζήτηση υποστήριξης για άτυπες μεταφράσεις / διερμηνεία στον Άγιο Παύλο, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν επιπλέον να επικοινωνούν με το Κέντρο Ελληνικών Σπουδών Areté (São Paulo – SP). Areté - Centro de Estudos Helênicos τηλ.: +55 11 3032-3939 E-mail: comunicacao@arete.org.br Web: www.arete.org.br	Alpha Traduções (διάφορες γλώσσες) τηλ.: +55 21 2253-2405 Email: alpha@alphatraducoes.com.br Web: www.alphatraducoes.com.br Rio de Janeiro – RJ
Fale Alfa (διάφορες γλώσσες) Web: www.falealfa.com.br τηλ.: +55 31 3586-2349 Email: http://falealfa.com.br/contato Belo Horizonte – MG	

Σημείωση: Δεν είναι γνωστή στο Γραφείο ΟΕΥ Αγίου Παύλου η ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών από τα παραπάνω πρόσωπα και γραφεία και η αναφορά τους γίνεται αποκλειστικά για πιθανή διευκόλυνση της έρευνας των ενδιαφερόμενων.

7.6 Ενδεικτικός Κατάλογος Παρόχων Υπηρεσιών Μεταφοράς

Go Service Τηλ: +55 11 3255 0252 email: contato@goservicesp.com.br Web: www.goservicesp.com.br São Paulo – SP	
--	--

Σημείωση: Δεν είναι γνωστή στο Γραφείο ΟΕΥ Αγίου Παύλου η ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών από τα παραπάνω γραφεία και η αναφορά τους γίνεται αποκλειστικά για πιθανή διευκόλυνση της έρευνας των ενδιαφερόμενων.